

Znalosti učitelů pro vzdělávání žáků v BOZP - výsledky terénního šetření na vybraných středních školách Kraje Vysočina

 27.12.2019

**TEACHERS' KNOWLEDGE FOR STUDENTS' EDUCATION IN OHS. THE RESULTS OF A TERRAIN
SURVEY AT Selected SECONDARY SCHOOLS IN THE VYSOČINA REGION**

Irena Kuhnová¹, Jakub Růžička¹

¹ Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i., kuhnova@vubp-praha.cz; ruzicka@vubp-praha.cz

BOZP

znalosti

vzdělávání

učitelé

žáci

střední školy

průzkumy

Abstrakt

Článek seznamuje s výsledky průzkumu zaměřeného na zjišťování přístupu vybraných škol Kraje Vysočina ke vzdělávání žáků v BOZP a na přípravu a znalosti učitelů, potřebné k tomuto vzdělávání.

Klíčová slova: BOZP, znalosti, vzdělávání, učitelé, žáci, střední školy, průzkum

Abstract

This article presents the results of a survey aiming to discover the approach to student's OHS education and teacher's preparation and knowledge which is required for this education at selected secondary schools in the Vysočina region.

Keywords: OSH, knowledge, education, training, teachers, students, secondary schools, survey

Přijat k publikování / Received for publication 31. 10. 2019

Úvod

Bezpečnost práce a ochrana zdraví při práci (BOZP) je pojem, který by měl v dnešní době být znám každému, nejen pracujícimu člověku. V minulosti bylo mnoho zaměstnanců, kteří plně chápali činnost provozovaných strojů a technologií a dokonce byli schopni je obsluhovat a opravovat samostatně. V současnosti je zaměstnanec chápán jako obsluha (operátor), od kterého se očekává pouze znalost ovládání daného zařízení bez bližšího pochopení jednotlivých částí a principů jeho činnosti. Tím zdánlivě mizí z procesu výroby odbornost většiny zaměstnanců, naproti tomu složitost systémů, technologií, strojů a materiálů vyžaduje znalost pravidel a zásad umožňujících správně reagovat na situace v pracovním procesu a rizika z nich vyplývající. Požadavky na kvalifikaci jsou tak kladeny zejména na vývoj a

nastavení systémů s ohledem na automatizaci provozu, a to včetně snížení dopadů na člověka i na životní prostředí již v procesu tvorby systémů. Přes tento trend, který počítá s bezpečností jakéhokoliv výrobku po designové stránce i po stránce jeho funkcionality již ve fázi vývoje a výroby, je kladen stále větší důraz na bezpečnost pracovních postupů a operací a na bezpečnost tradičních i nových technologií, se v současné době od zaměstnanců očekává mnohem více znalostí z oblasti BOZP. Ochrana svého zdraví a zároveň zdraví spolupracovníků je předpokladem pro úspěšné zvládnutí pracovních úkolů. Většina mladých v současné době již chápe své priority a paradoxně mezi to nepatří jen výše příjmů. Délka pracovního života je však už nyní velmi dlouhá, a je nutno si zdraví zachovat do vyššího věku. Informace o BOZP a o požární ochraně jsou v dnešní době neoddelitelnou součástí odborných předpokladů zaměstnance pro výkon práce. Pokud zaměstnanec nepodstoupí školení o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, není prakticky pro práci kvalifikován. Není však příliš pozdě seznamovat zaměstnance s BOZP až po nástupu do prvního zaměstnání? A co fyzicky soukromě podnikající osoby (drobní živnostníci - OSVČ bez zaměstnanců nebo OSVČ se zaměstnanci)? Jak ty jsou připraveny na praxi, vědí o BOZP něco, a vědí vůbec, že se jich také týká? A hraje zde nějakou roli škola? Rozhodně by měla, proklamují to alespoň některé [rámcové vzdělávací programy](#). Jmenovitě RVP pro střední stupeň vzdělávání, tj. pro vyšší stupeň víceletých gymnázií, pro čtyřletá gymnázia, pro střední odborné školy a střední odborná učiliště. Např. podle rámcových vzdělávacích programů (RVP) pro vzdělávací obory středního odborného vzdělávání patří BOZP k více odborným kompetencím, které jsou potřebné k výkonu povolání, a které mají žáci během studia získávat. U RVP pro gymnaziální vzdělávání je situace podstatně horší. Průřezové vzdělávací téma Svět práce sice teoreticky dává možnost seznamovat studenty gymnázií se základy pracovního práva a s otázkami bezpečnosti práce, resp. zásadami bezpečnosti práce, otázkou však je, zda taková výuka opravdu probíhá, v jakém obsahu a rozsahu, a jakou má celkovou úroveň. Dílčí poznatky o situaci přinesl nedávný průzkum Výzkumného ústavu bezpečnosti práce, v. v. i. (VÚBP).

Cíle průzkumu

Cílem průzkumu mezi respondenty-učiteli bylo zjistit, zda jsou dostatečně kvalifikováni pro předávání znalostí o BOZP žákům a zda jsou ve svém oboru schopni připravit své žáky na rizika práce a činností, které budou jejich svěřenci vykonávat ve svém prvním zaměstnání nebo v rámci soukromých podnikatelských aktivit.

U respondentů-žáků bylo cílem průzkumu zjistit jejich informovanost a znalosti z/v BOZP, a tedy připravenost coby budoucích zaměstnanců, živnostníků nebo podnikatelů na optimální přechod ze školních lavic do zaměstnání, aniž by byli nepopsaným listem z hlediska kompetencí k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám zahrnujícím znalost práva a povinnosti zaměstnavatelů a pracovníků, vč. práv a povinností v souvislosti s předcházením ohrožení života a zdraví při práci. Je totiž známo, že nejvyšší počet úrazů mají z více příčin a důvodů "noví zaměstnanci" v prvním roce zaměstnání, tedy i mladí zaměstnanci do 26 let. Pracovní úraz si mohou způsobit vlastní neznalostí, nezkušeností, podceněním rizika atd., nebo na jeho vzniku může mít naopak podíl nesprávná, neadekvátní nebo dokonce zcela opomíjená péče zaměstnavatele o BOZP zaměstnanců uložená mu zákoníkem práce.

Metodika průzkumu

Průzkum se uskutečnil metodou terénního šetření na sedmi středních školách Kraje Vysočina na podzim r. 2018. Do průzkumu se zapojily:

- škola se všeobecně vzdělávacím zaměřením,
- střední odborná škola s ekonomickým zaměřením,
- dvě školy připravujících absolventy pro oblast stavebnictví,
- střední odborná škola se zdravotnickým zaměřením,
- škola s obory připravujícími absolventy pro oblast gastronomických, hotelových a potravinářských služeb

■ a škola poskytující technické vzdělávání mimo vzdělávání v oblasti stavebnictví.

Na základě předchozí dohody s vedením škol, kde průzkum proběhl, jsou školy z důvodu zachování anonymity uváděny pod obecným názvem, v textu a v grafech bylo za tím účelem použito transparentnější označení A, B, C, D, E, F nebo G. Příslušnost písmenného značení vůči té které škole prezentují obě tabulky.

Průzkumu se zúčastnilo 204 žáků z druhých, třetích a čtvrtých ročníků (za celkem 13 studijních a učňovských oborů) a 20 učitelů. Jednalo se bez výjimky o žáky posledních a předposledních ročníků daného oboru studia nebo učňovského oboru. Zastoupení respondentů-žáků v absolutních a relativních hodnotách ukazuje graf č. 23.

V rámci šetření byly použity oddělené dotazníky pro žáky a pro učitele. Průzkum se uskutečnil v rámci řešení výzkumného úkolu „Stanovení požadavků na znalosti učitelů středních škol pro kvalitní a účinné vzdělávání žáků v BOZP“ (Výzkumné úkoly v rámci institucionální podpory MPSV 2018-2019).

Výsledky

V následujících částech přinášíme výsledky průzkumu, v části A za skupinu dotazovaných učitelů, v části B za skupinu dotazovaných žáků. Komentáře k získaným a prezentovaným datům jsou jednak uváděny jednak u jednotlivých grafů, a jednak v kapitole Závěry.

A) Výsledky terénního šetření zaměřeného na vzdělávání žáků v BOZP: učitelé

Charakteristika skupiny respondentů - učitelé

Průzkumu se zúčastnilo 20 pedagogů, působících na školách s následujícím vzdělávacím zaměřením (odborností) – viz následující tabulku.

Tabulka č. 1 - Základní data: skupina respondentů - učitelé

POČET UČITELŮ	ODBORNOST/ODBORNÉ ZAMĚŘENÍ	KATEGORIE OBORU VZDĚLÁNÍ (DLE RVP)	OZNAČENÍ ŠKOLY V GRAFU
2	všeobecné vzdělávání	M	A
3	ekonomické vzdělávání	M	B
3	gastronomické, hotelové a potravinářské služby	E, H	C
4	vzdělávání v oblasti stavebnictví	M, H	D, F*
5	vzdělávání v oblasti zdravotnictví	M	E
3	technické vzdělávání (mimo vzdělávání v oblasti stavebnictví)	M	G

* Rozlišen maturitní studijní obor (D) a učňovský obor (F).

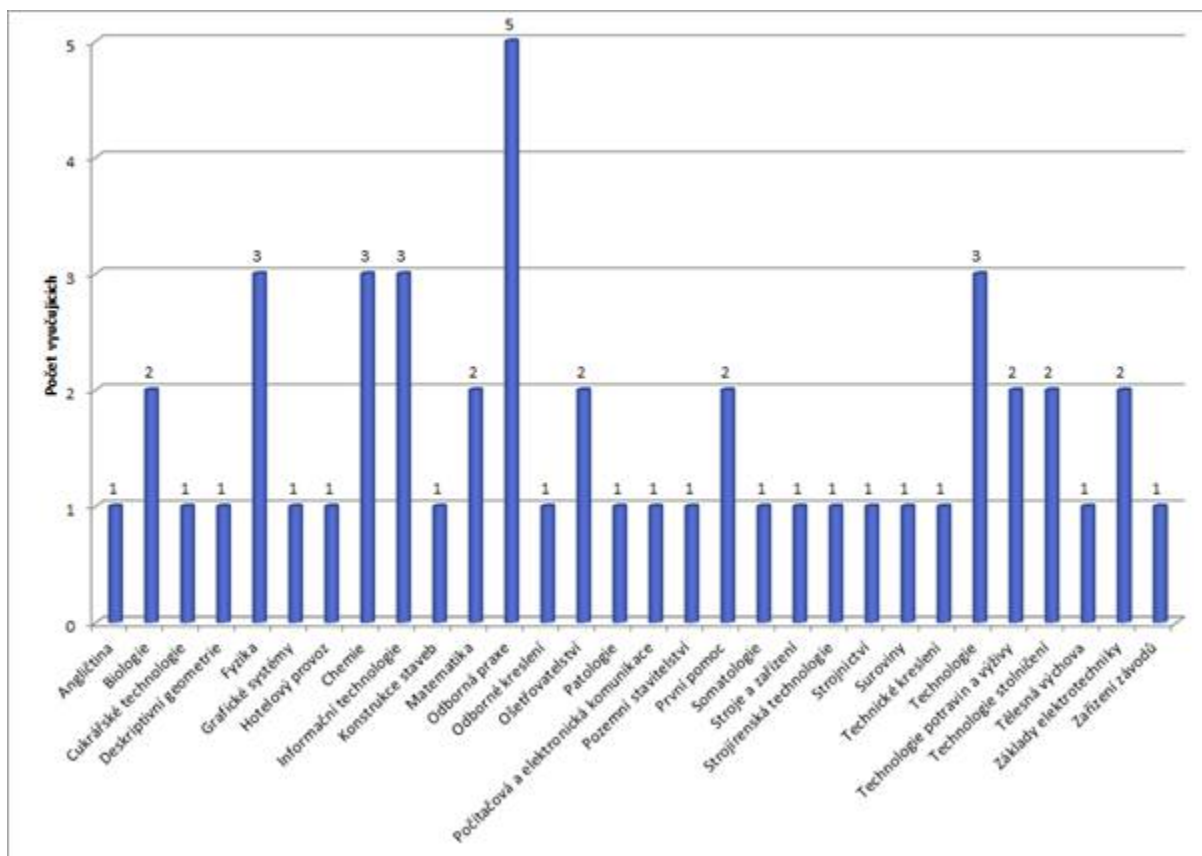
Zastoupeni byli učitelé všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy, učitelé odborných předmětů střední školy a

učitelé, kteří spadají do obou kategorií – viz graf č. 1.

Graf č. 1 - Učitelé: kategorie

Učitelé zapojení do průzkumu odpovídali na níže položené otázky s těmito výsledky:

Otázka: Jaký předmět nebo předměty ve škole vyučujete?

Graf č. 2 - Vyučované předměty, v absolutních hodnotách

Většina učitelů vyučuje více předmětů, počty předmětů jsou tedy vyšší než počty tázaných učitelů.

Otázka: Věnujete se v rámci výuky jmenovaného předmětu/předmětů problematice BOZP?

Na dotaz, zda se v rámci výuky věnují problematice BOZP, uvedli všichni tázání odpověď „ano“.

Otázka: Pokud jste odpověděl/a „ano“, nalézáte požadavek na vzdělávání žáků v problematice BOZP v rámcovém vzdělávacím programu, podle něž vaše škola vzdělává?

Všichni tázání učitelé rovněž odpověděli kladně na otázku, zda nalézají tento požadavek v rámcových vzdělávacích programech a dodali specifikaci, o jaký RVP jde. Zastoupeny byly rámcové vzdělávací programy pro obory E (střední vzdělání s výučním listem: RVP Stravovací a ubytovací služby), obory H (střední vzdělání s výučním listem, mj. RVP: *Kuchař – číšník, Truhlář, Tesař, Elektrikář, Instalatér, Obráběč kovů, Strojní mechanik, Zedník, Malíř a lakýrník a další*), obory L0 A M (střední vzdělání s maturitní zkouškou: např. RVP pro *gymnaziální vzdělávání, RVP Obchodní akademie, RVP Hotelnictví, RVP Pozemní stavitelství, RVP Zdravotnický asistent, RVP Mechanik strojů a zařízení aj.*)

Otázka: Pokud odpověděl/a „ano“, má toto téma vaše škola rozpracováno ve školním vzdělávacím programu?

Všichni dotazovaní rovněž souhlasně uvedli, že jejich škola má téma BOZP rozpracováno ve školním vzdělávacím programu.

Otázka: V jakém tematickém celku probíráte problematiku týkající se BOZP?

V odpovědi na tuto otázku uváděli učitelé konkrétní témata, která s žáky v rámci problematiky BOZP probírají. Jednalo se o tato témata, která lze zařadit do následujících čtyř okruhů:

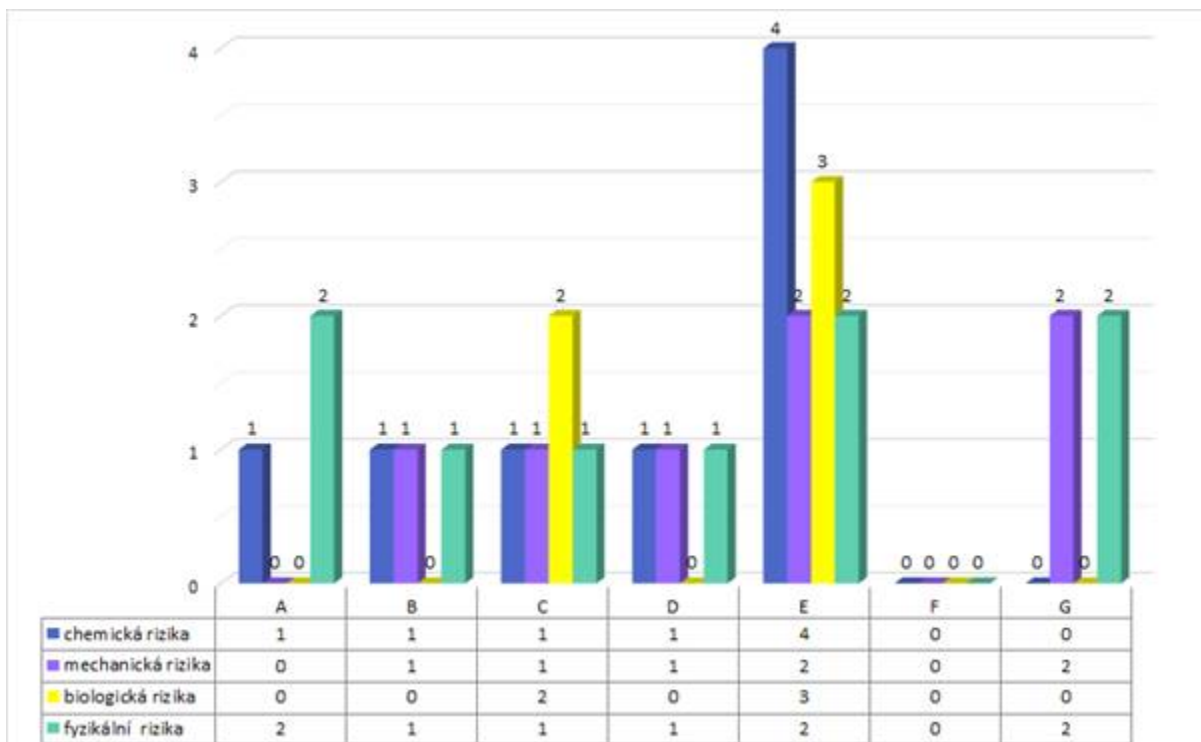
1) Chemická rizika – práce s nebezpečnými chemickými látkami, únik těchto látek v případě havárií, živelních událostí atd. Nejčastěji jmenovali téma učitelé ze školy, poskytující vzdělávání v oblasti zdravotnictví (škola E), a to v souvislosti se specifiky oboru: dávkování léčiv, práce s dezinfekcí atd.

2) Mechanická rizika - rizika úrazu, např. při práci se stroji a nástroji, která mohou být způsobena jejich mechanickou činností (pořezání, rozdrčení, odření, probodnutí, riziko nárazu atd.). Učitelé školy poskytující technické vzdělávání mimo oblast stavebnictví (škola G) uváděli práci se soustruhy, bruskami, frézkami, učitelé školy poskytující vzdělávání v oblasti stavebnictví (škola F) uváděli rizika související se zajištěním staveb, montáží, demontáží a pohybu pracovníků na lešení.

3) Biologická rizika – zdravotní rizika způsobená kontaktem s viry, bakteriemi, houbami a jinými mikroorganismy obsahujícími toxiny. Nejčastěji byla jmenována u školy zdravotnického zaměření (škola E), zejména v souvislosti s rizikem nákazy zdravotnického personálu při kontaktu s nemocnými, a u školy poskytující gastronomické, hotelové a potravinářské služby (škola C), kde největší riziko představuje kontaminace potravin živými organismy, přenášenými pokrmů nebo potravinami (tj. mikroorganismy a parazity).

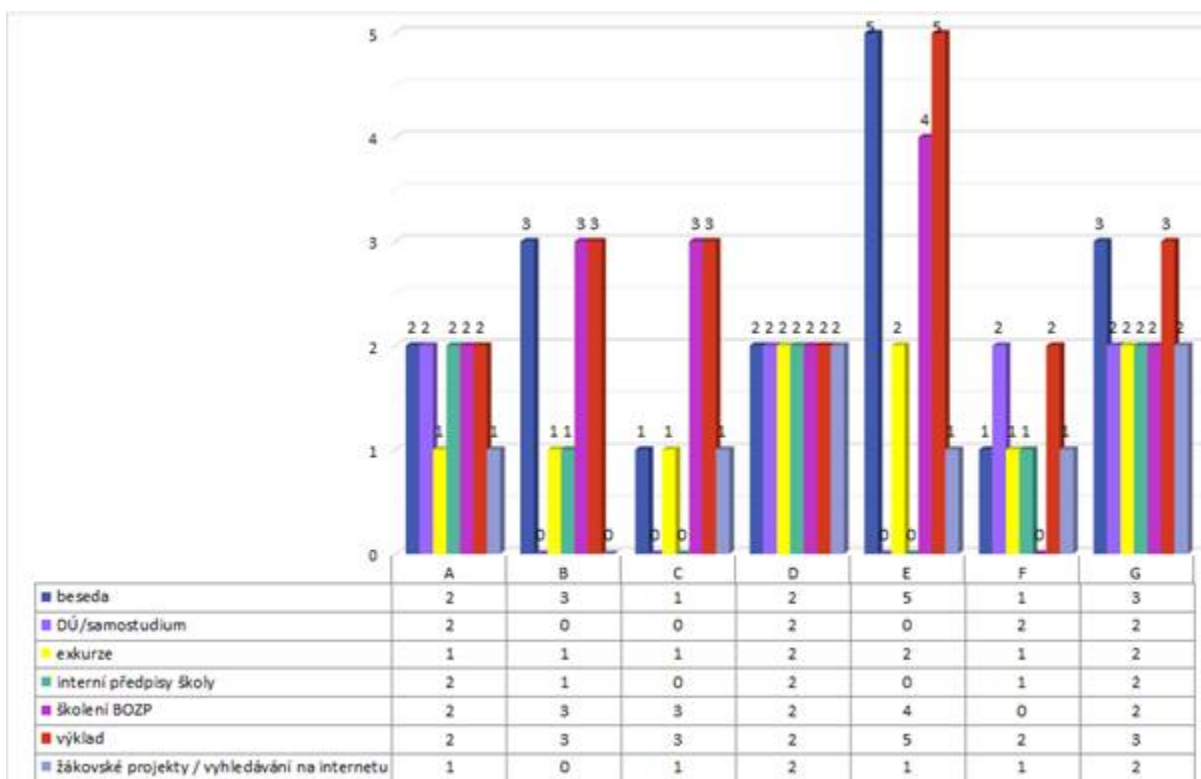
4) Fyzikální rizika – hluk na pracovišti, vibrace, tepelná zátěž, elektromagnetické záření, prach na pracovišti atd. Rizika z této skupiny uvedli učitelé napříč všemi odbornostmi. Při výuce se přitom soustředí i na specifická rizika dané odbornosti (zdravotnictví – rentgenové/elektromagnetické záření, stavebnictví – vysoká hluchost atd.).

Obrazem přibližuje odpovědi učitelů na tuto otázku graf č. 3.

Graf č. 3 - Tematické celky, v nich je věnována pozornost problematice BOZP, v absolutních hodnotách za každou školu

Otázka: Jakými metodami a způsoby výuka BOZP probíhá?

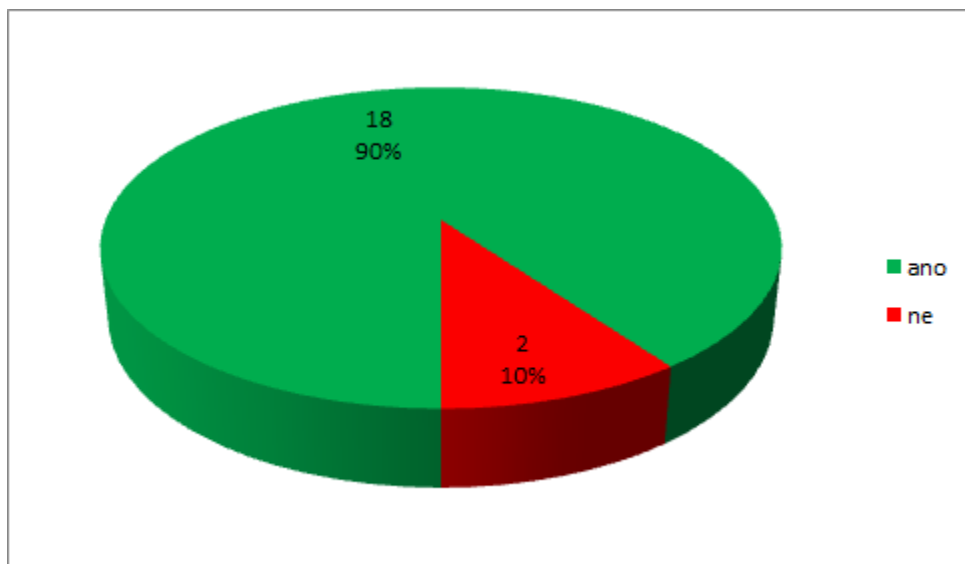
Graf č. 4 - Metody a způsoby výuky (učitelé), v absolutních hodnotách za každou školu

Graf č. 5 - Celkové zastoupení jednotlivých metod a způsobů výuky

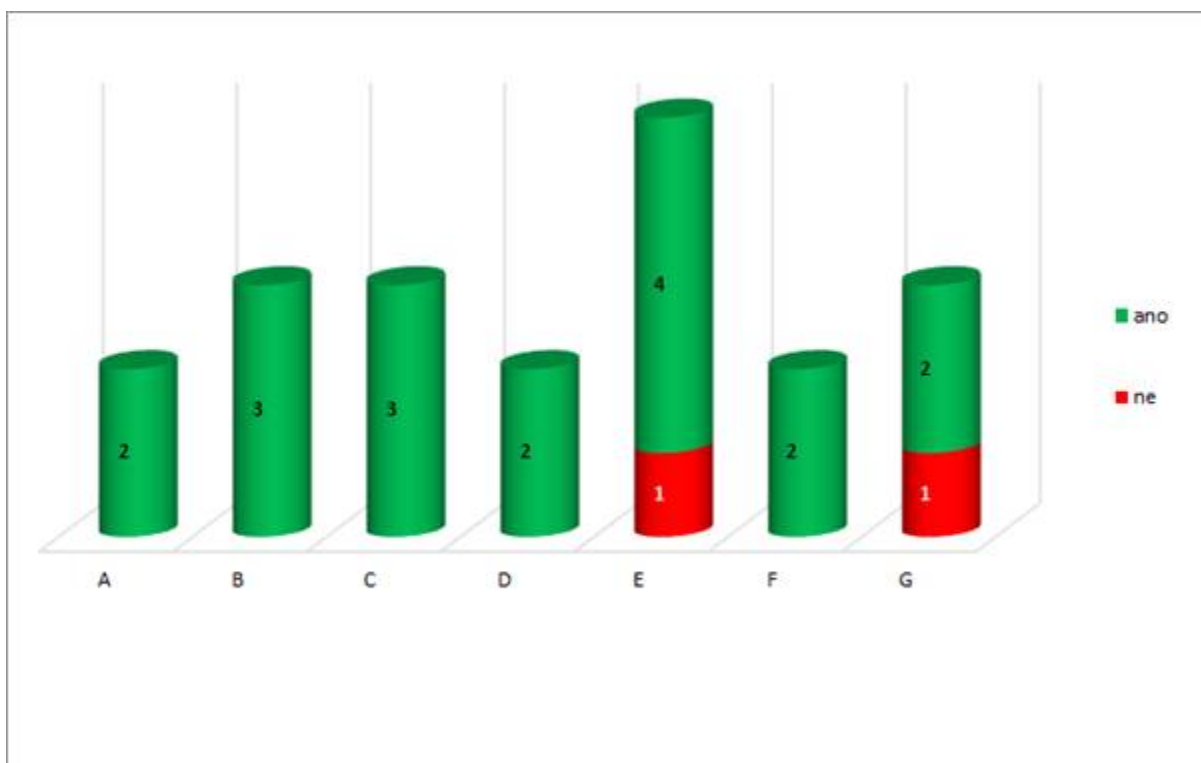
Na všech školách je výrazně zastoupen jako nástroj výuky výklad (23 %), dále beseda (20 %), podstatnou roli hraje i školení BOZP (18 %), to nejvíce využívají učitelé škol poskytujících zdravotnické vzdělání (E), a dále učitelé učňovských oborů se zaměřením na gastronomické, hotelové a potravinářské služby (C).

Otázka: Je v rámci výuky utvářeno povědomí žáků o BOZP?

18 z 20 oslovených učitelů si myslí, že se v rámci výuky podílí na utváření povědomí žáků o BOZP (graf č. 6). Nejvíce kladných odpovědí bylo zaregistrováno u škol poskytujících zdravotnické vzdělání (E), druhé místo v pořadí opět zaujímají učňovské obory zaměřené na gastronomii, hotelnictví a potravinářství (C) (graf č. 7).

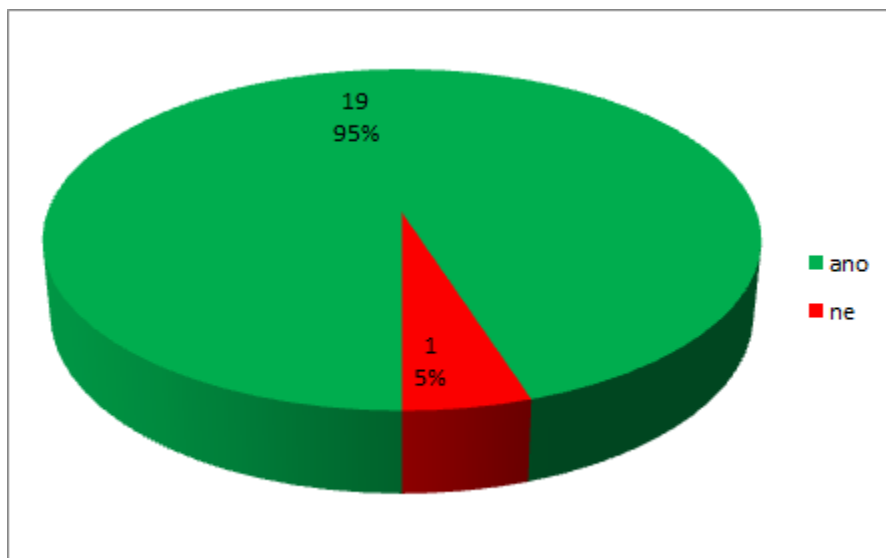
Graf č. 6 - Utváření povědomí žáků o BOZP - reflexe učitelé: celek

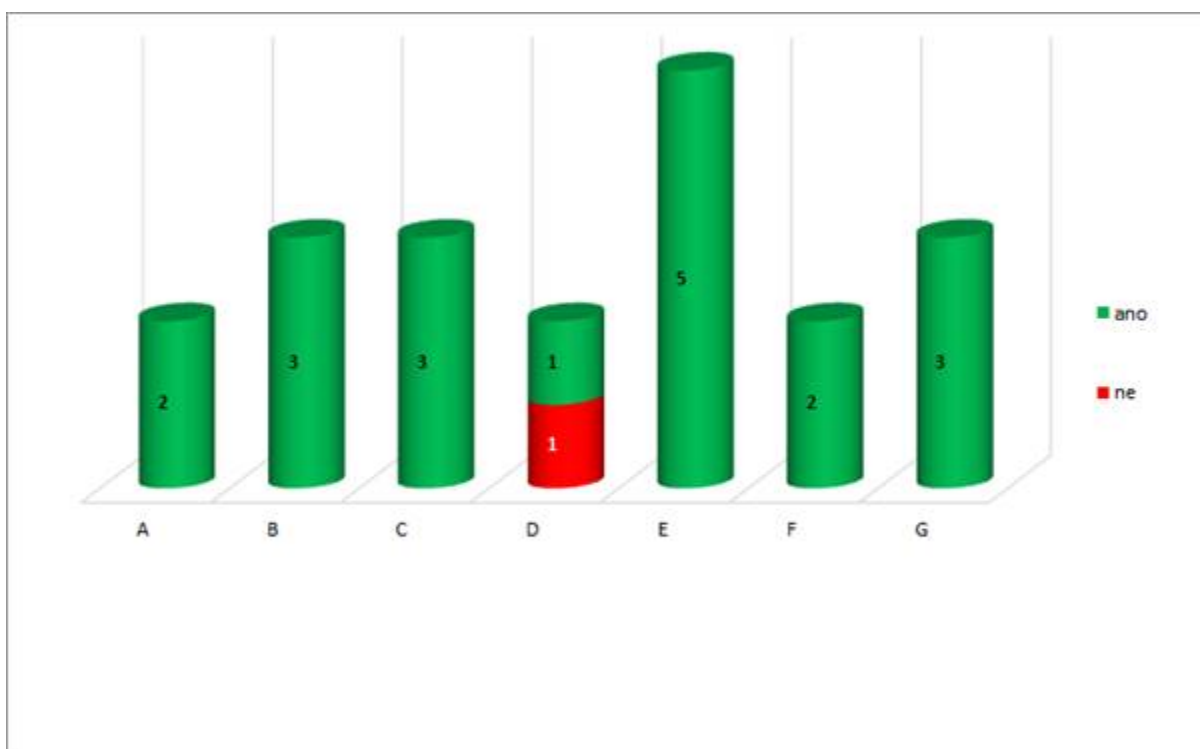
Graf č. 7 - Utváření povědomí žáků o BOZP - reflexe učitelé: dle odborností/zaměření, v absolutních hodnotách za každou školu

Otázka: Jsou v rámci výuky předávány teoretické znalosti a zkušenosti?

19 z 20 oslovených učitelů si myslí, že je v rámci výuky předává svým žákům teoretické znalosti a vlastní zkušenosti (graf č. 8). Záporná odpověď se objevila pouze v 1 případě (učitel předmětů fyzika a informační technologie ve škole poskytující vzdělání zaměřené na oblast stavebnictví - škola D, maturitní studijní obor).

Graf č. 8 - Předávání teoretických znalostí a zkušeností - reflexe učitelé: celek

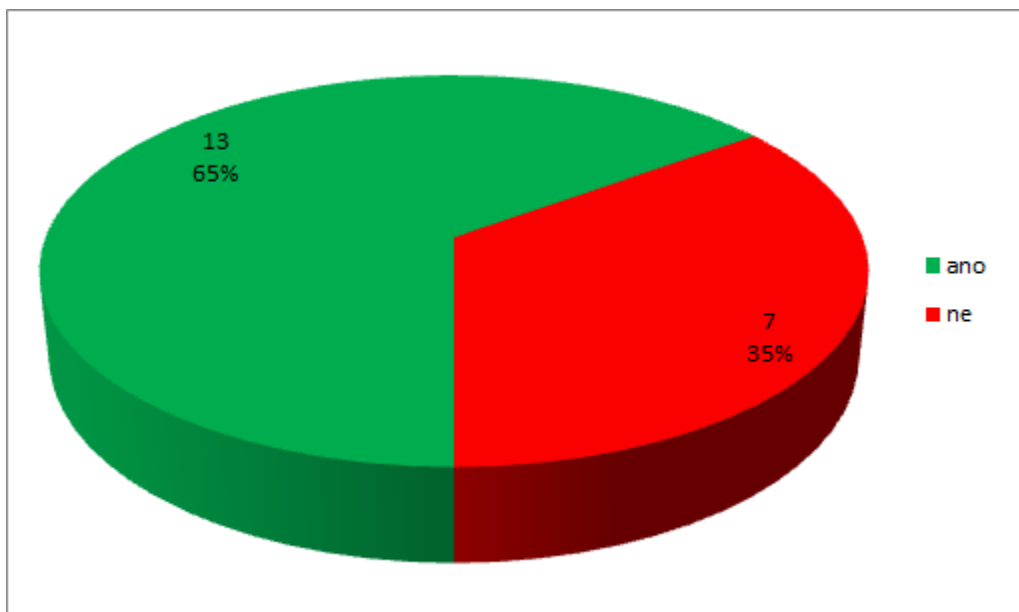

Graf č. 9 - Předávání teoretických znalostí a zkušeností - reflexe učitelé: dle odborností/zaměření, v absolutních hodnotách za každou školu

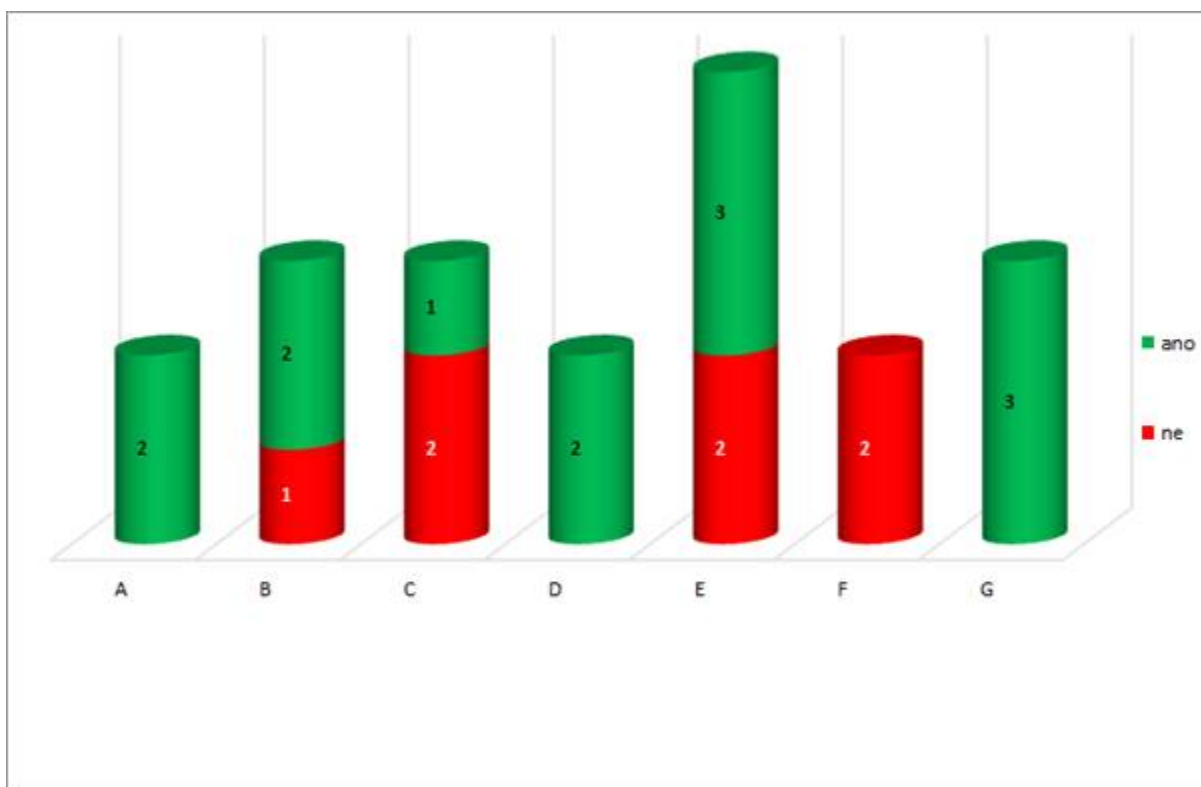
Otázka: Jsou žáci v rámci výuky vedeni k získávání potřebných návyků bezpečné práce a bezpečného chování?

13 z 20 oslovených učitelů odpovědělo, že své žáky vede k získávání potřebných návyků bezpečné práce a bezpečného chování (graf č. 10). Výhradně kladně se vyjádřili nejen zástupci školy poskytující vzdělání zaměřené na oblast stavebnictví, maturitní studijní obor (D), školy poskytující technické vzdělávání mimo oblast stavebnictví (G), školy ekonomického zaměření (B), ale překvapivě i zástupci gymnázia, tj. školy všeobecně-vzdělávacího charakteru (A), která není zaměřena prakticky (graf č. 11). Překvapivý výsledek byl současně zaznamenán v případě stoprocentně

negativní reakce učitelů školy, kde praktické vyučování je neodmyslitelnou součástí výuky učňů pro oblast stavebnictví - v oborech zedník, malíř a lakýrník, truhlář, tesař nebo instalatér (škola F, 2 učitelé). Obdobně u učňovských oborů z oblasti gastronomie, hotelnictví a potravinářství (C) by tazatelé čekali větší procentuální zastoupení kladných odpovědí, oproti poměru 1 kladná odpověď vůči 2 záporným odpovědím.

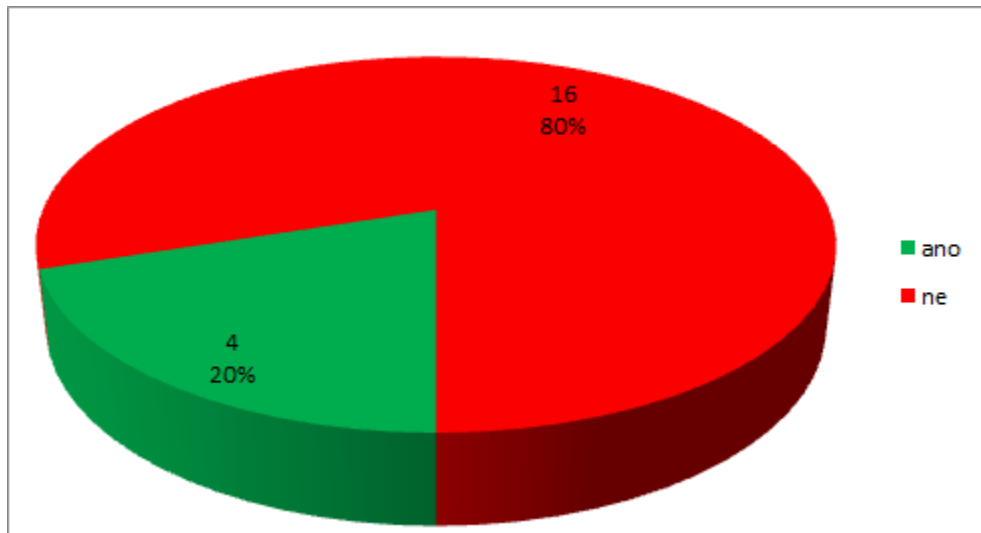
Graf č. 10 - Získávání potřebných návyků bezpečné práce a bezpečného chování - reflexe učitelé: celek

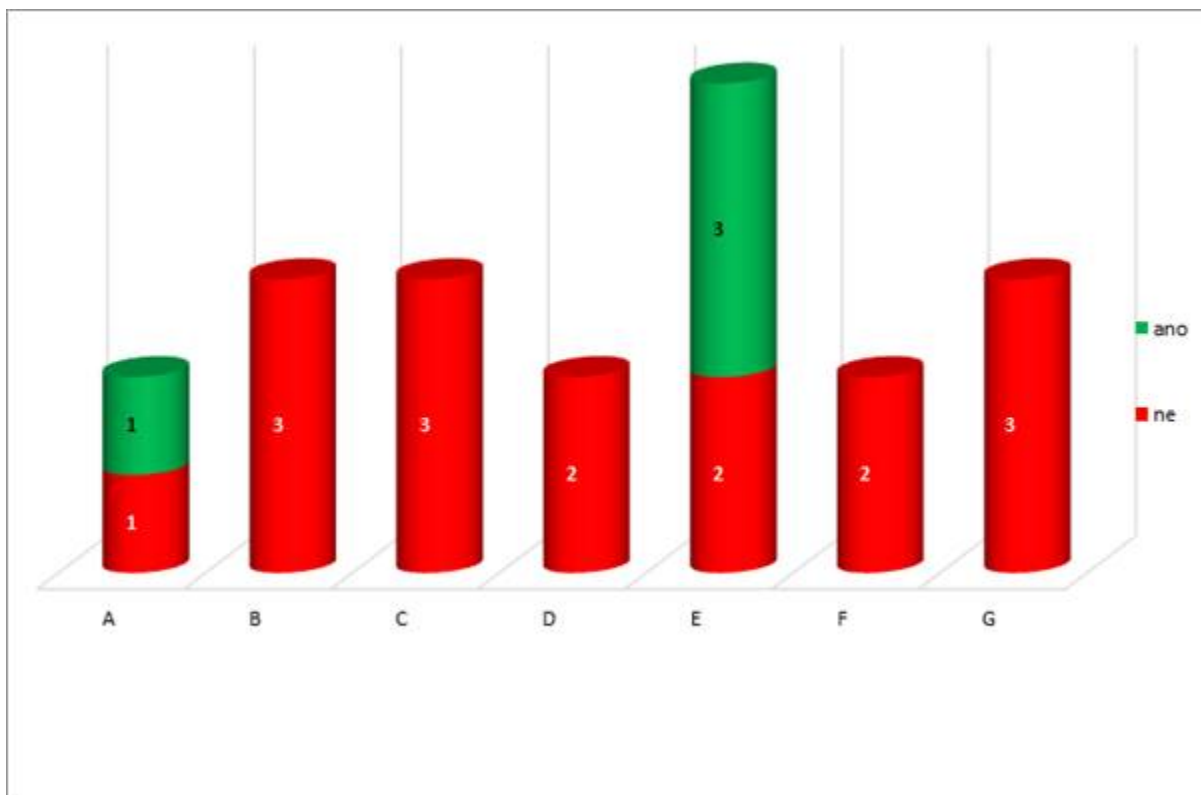
Graf č. 11 - Získávání potřebných návyků bezpečné práce a bezpečného chování - reflexe učitelé: dle odborností/zaměření, v absolutních hodnotách za každou školu

Otázka: Jsou během výuky utvářeny praktické dovednosti k BOZP?

Zarážející jsou výsledky získané na otázku „Jsou během výuky utvářeny praktické dovednosti k BOZP?“. Pouze 4 z 20 oslovených učitelů uvedli, že v rámci výuky jsou u žáků jejich školy utvářeny praktické dovednosti k BOZP (graf č. 12). Kladné odpovědi byly zčásti zaznamenány pouze u školy se všeobecně-vzdělávacím zaměřením (A) (v poměru 1 kladná odpověď ku 1 záporné odpovědi) a u školy připravující pro praxi budoucí zdravotnický personál (E) (v poměru 3 kladné odpovědi vs. 2 záporné). Kladná odpověď zástupce školy všeobecně-vzdělávacího charakteru je poměrně překvapivá, protože škola tohoto druhu není zaměřena prakticky, a tedy ani na utváření dovedností žáků. Kladné odpovědi volili: učitel všeobecně-vzdělávacího předmětu chemie (A) a učitelé odborné praxe a odborných předmětů (E), např.: ošetrovatelství, mikrobiologie, patologie, somatologie, první pomoc aj. Záporné odpovědi volili v případě škol A a E učitelé všeobecně-vzdělávacích předmětů: matematika, fyzika nebo biologie.

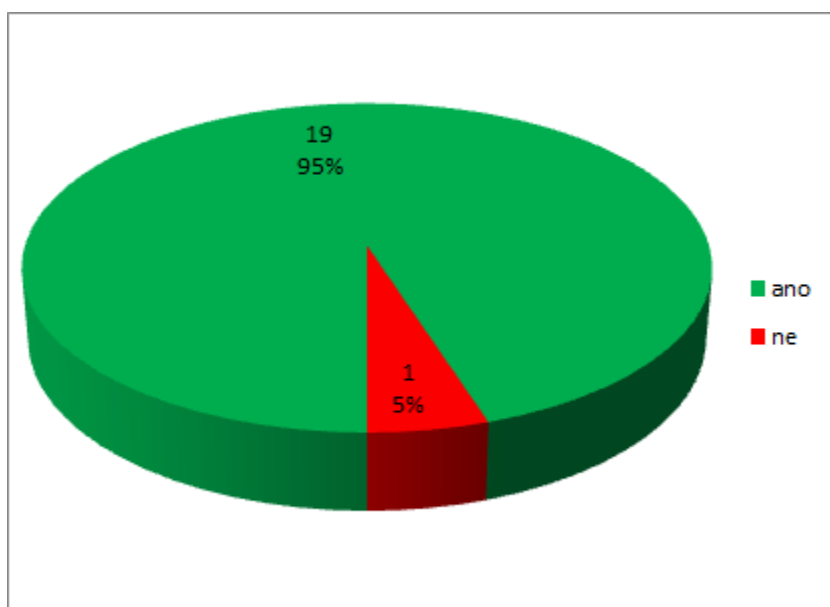
Graf č. 12 - Utváření praktických dovedností k BOZP - reflexe učitelé: celek

Graf č. 13 - Utváření praktických dovedností k BOZP - reflexe učitelé: dle odborností/zaměření, v absolutních hodnotách za každou školu

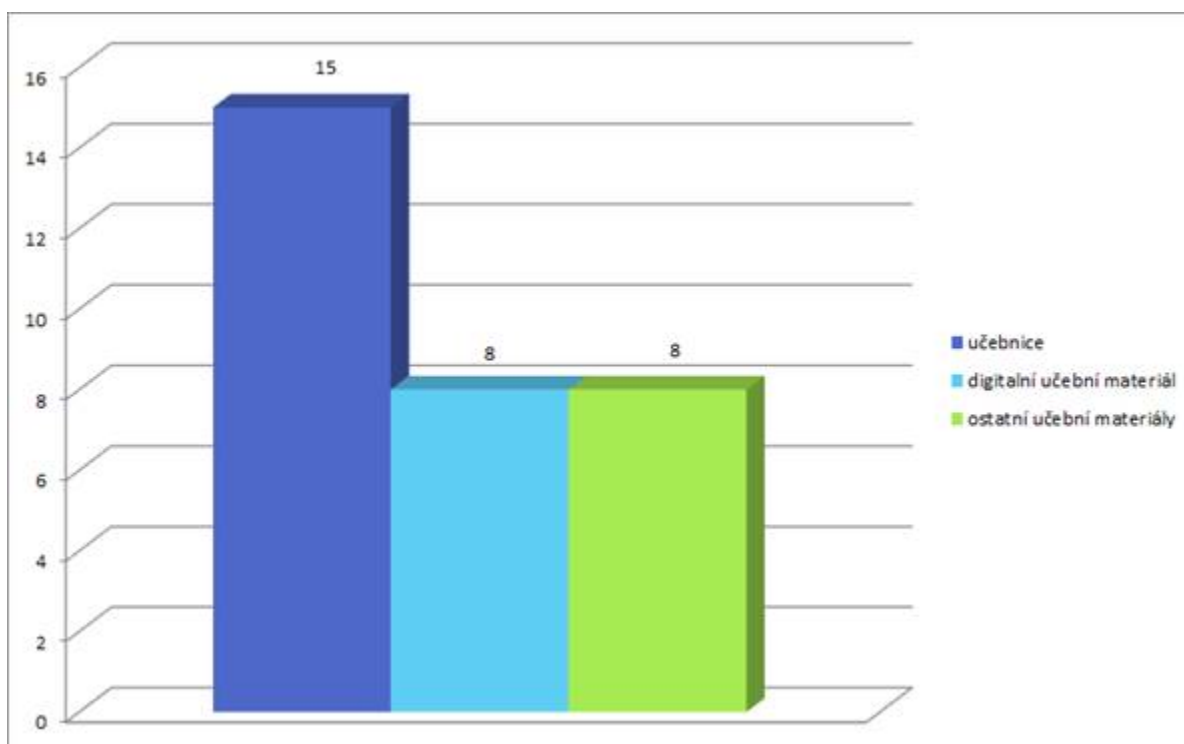
Otázka: Existují (máte k dispozici) k výuce BOZP ve vztahu k danému předmětu učebnice, digitální učební materiály nebo jiné učební/výukové pomůcky? Pokud jste odpověděl/a „ano“, jak je hodnotíte (aktuální/zastaralé, obsahově vyhovující/nevyhovující)?

19 z 20 dotázaných učitelů uvedlo, že má k dispozici pro výuku BOZP výukové materiály (graf č. 14). Záporně odpověděl pouze 1 učitel předmětů informační technologie a matematika na škole ekonomického zaměření.

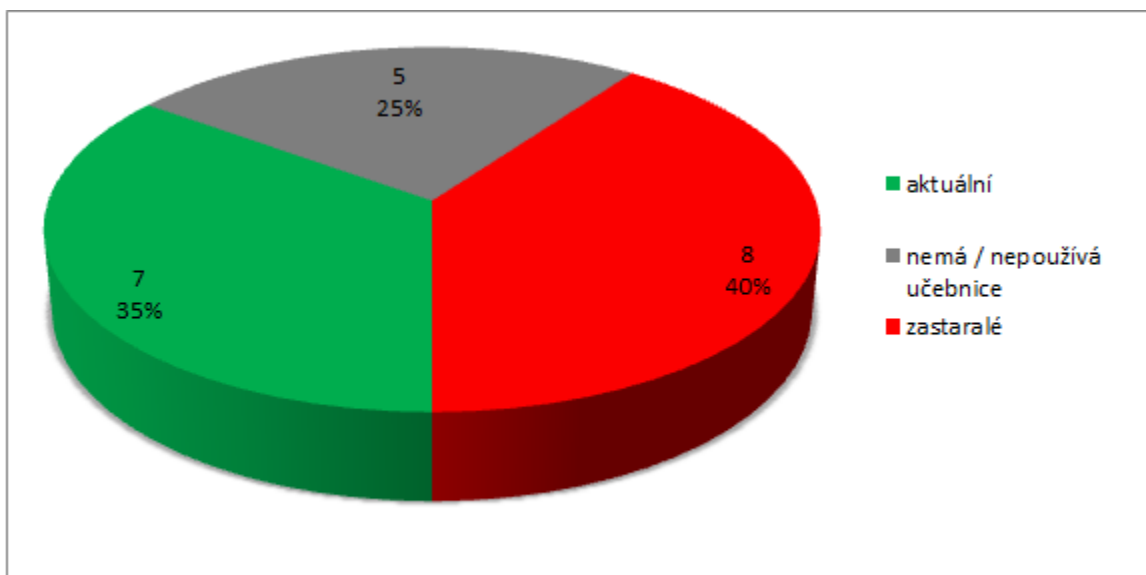
Graf č. 14 - Využívání učebních pomůcek (výukových materiálů)

Učitelé, kteří odpověděli kladně, dále uvedli, o jaké výukové/učební pomůcky - graf č. 15.

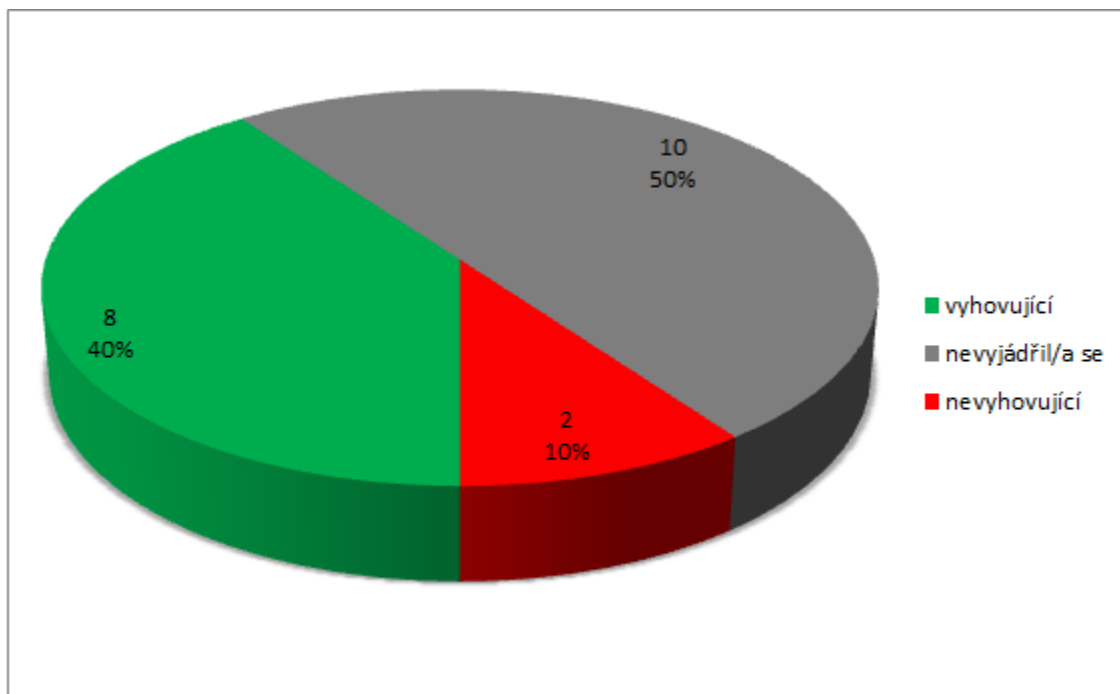
Graf č. 15 - Druh učebního (výukového) materiálu

Pokud jde o aktuálnost jmenovaných učebních pomůcek, vyjádřili se učitelé pouze ke kategorii učebnic. 15 z 20 učitelů uvedlo, že má k dispozici učebnice, 7 z nich je považuje za aktuální, zbývajících 8 za zastaralé (graf č. 16).

Graf č. 16 - Aktuálnost učebnic a dalších učebních (výukových) materiálů

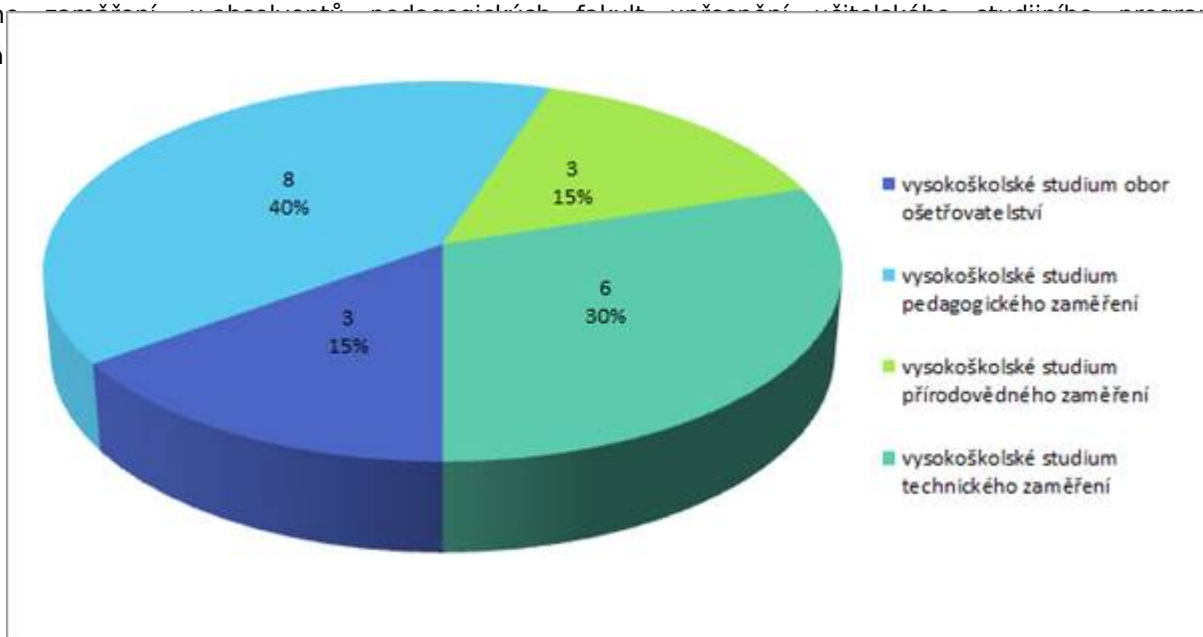
K obsahu učebnic se vyjádřilo 10 dotazovaných. 8 z nich považuje učebnice za obsahově vyhovující, zbylí 2 je hodnotí jako obsahově nevyhovující (graf č. 17).

Graf č. 17 - Vhodnost obsahu používaných učebnic

Otázka: Jaké kvalifikace nebo odborné přípravy se Vám dostalo pro výuku problematiky BOZP?

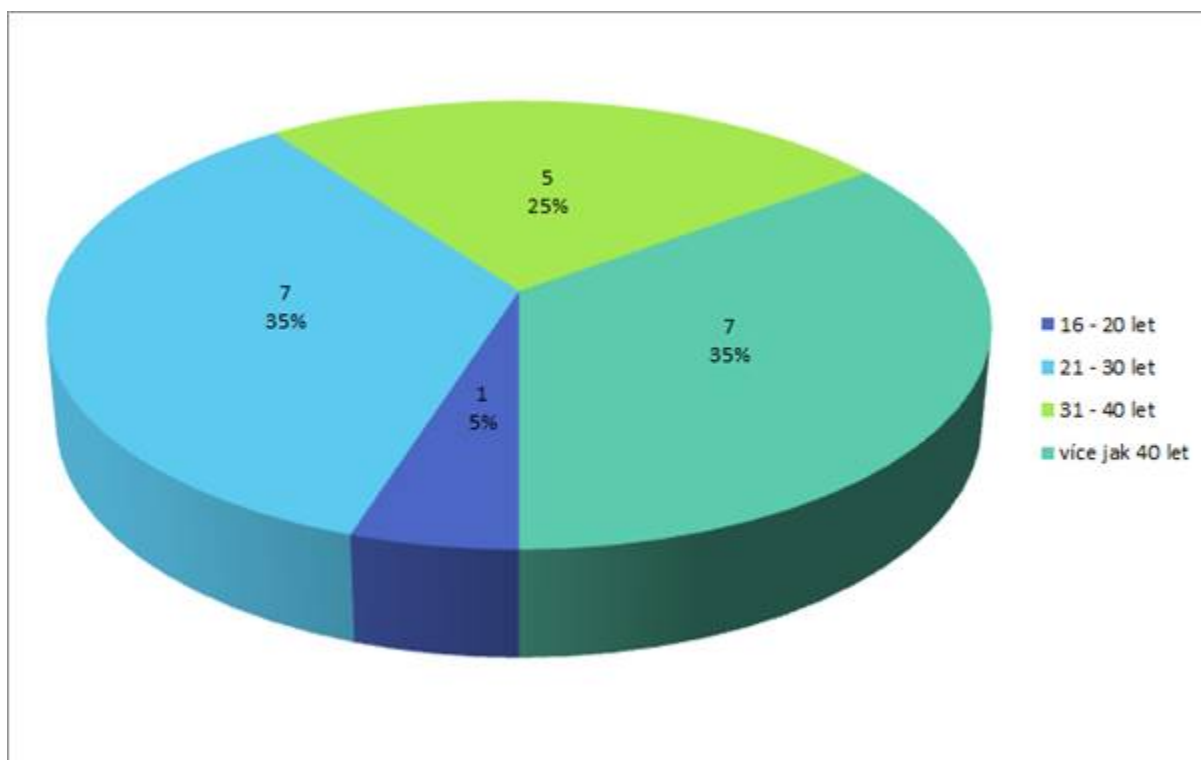
Účastníci průzkumu byli tázáni, jaké kvalifikace nebo odborné přípravy se jim dostalo pro výuku problematiky BOZP. Všichni dotazovaní v odpovědi uvedli své vysokoškolské vzdělání (graf č. 18), bohužel však neuvedli detail, jak příprava v BOZP probíhala (u absolventů nepedagogických fakult/VŠ - studijní obor, příp. učitelský studijní obor, vč. oborů učitelského zaměření, absolventů pedagogických fakult, výše uvedených učitelů, jejichž příprava probíhala v rámci speciálního školení, semináře,

Graf č. 18 - Kvalifikace učitele pro výuku problematiky BOZP

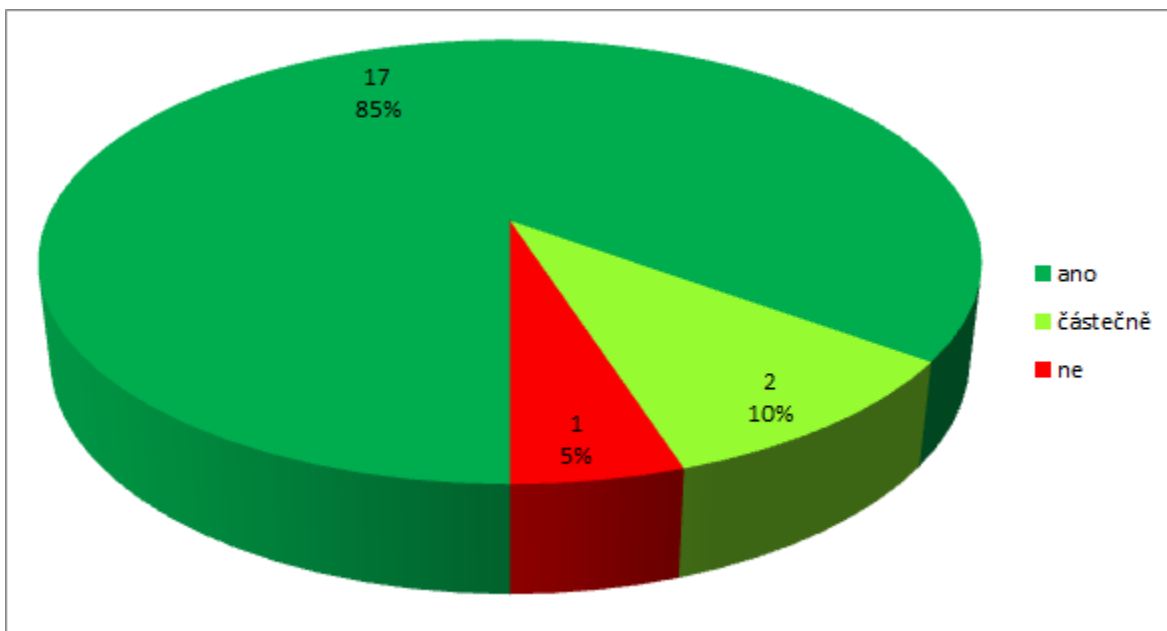
Otázka: Jak dlouho se setkáváte s problematikou BOZP?

Účastníci průzkumu byli dále dotázáni, jak dlouho se setkávají s problematikou BOZP. Nejenom ve školství, do délky praxe bylo možno zahrnout i předchozí působení v odlišné profesi (v nepedagogickém působení) – např. ve výrobě.

Graf č. 19 - Délka praxe respondentů-učitelů

Otázka: Myslíte si, že jste v současné době dostatečně vybaven/a k tomu, že u svého žáka ve svém předmětu přispějete k jeho formování na profesi z hlediska BOZP?

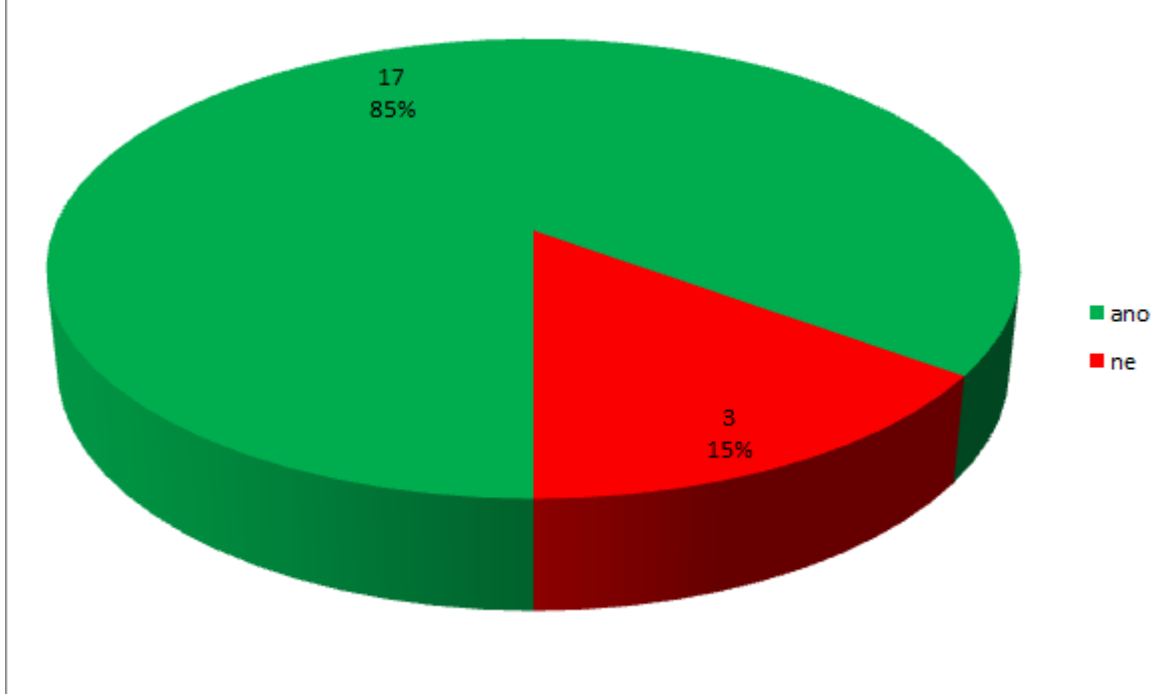

Graf č. 20 - Vybavenost učitele k formování kompetencí žáků z hlediska BOZP vůči jejich budoucí profesi nebo jinému uplatnění

17 z 20 dotázaných učitelů si myslí, že jsou dostatečně vybaveni k tomu, aby v rámci přípravy svých žáků na budoucí povolání přispívali k jejich formování žáků z hlediska BOZP, 2 učitelé si myslí, že jsou vybaveni částečně (učitel chemie na gymnáziu a učitel matematiky, informační technologie a tělesné výchovy ze školy stavebního zaměření (učňovské obory: škola F). Pouze 1 učitel jeden si myslí, že dostatečně vybaven není. Opět se shodně jedná o učitele předmětů informační technologie a matematika na škole ekonomického zaměření.

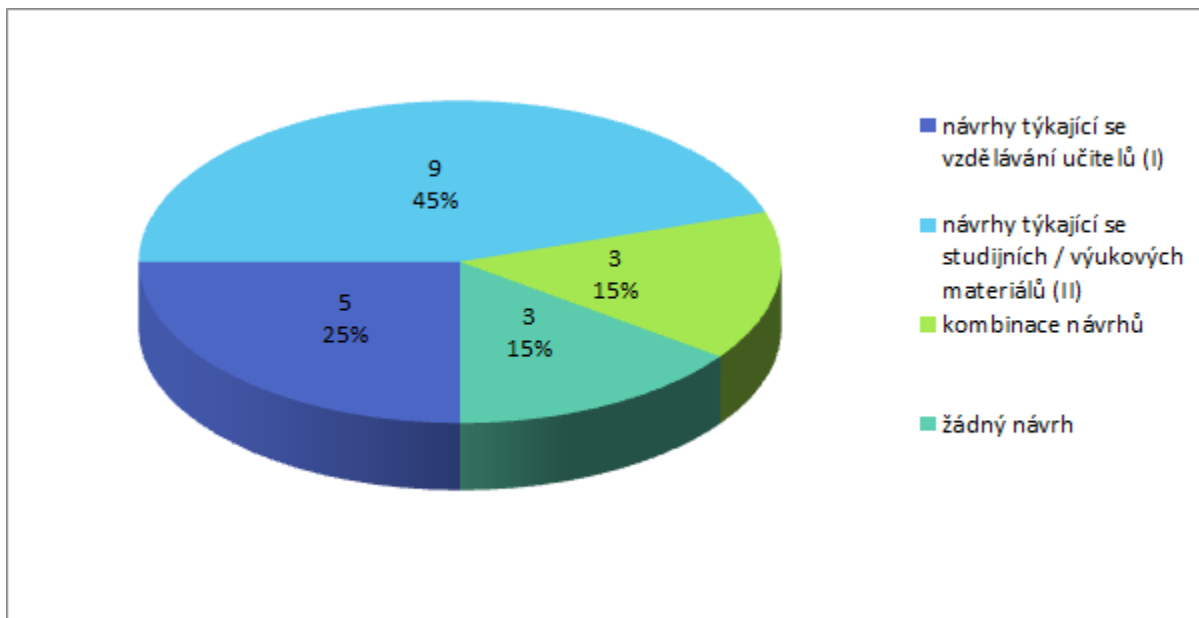
Otázka: Změnil/a byste něco v pregraduální přípravě nebo v rámci dalšího vzdělávání učitele v této problematice?

I přes pozitivní hodnocení v předchozím bodu (graf č. 20) si 17 z 20 učitelů myslí, že by stávající stav mohl být vylepšen změněn (graf č. 21) a navrhuje konkrétní opatření (graf č. 22).

Graf č. 21 - Návrhy na změnu přípravy učitele v problematice BOZP: celek

Učitelé by přitom měnili současný stav následovně:

Graf č. 22 - Návrhy na změnu přípravy učitele v problematice BOZP: upřesnění

Nejpočetnější skupinu odpovědí (I) tvoří návrhy ohledně vzdělávání učitelů. K nejčastějším návrhům v této skupině patří odborná školení (ať již zaměřená na BOZP obecně nebo na konkrétní oblast – např. stavebnictví), exkurze, povinné praxe nebo i samostatný předmět na vysoké škole.

Druhou skupinou (II) jsou návrhy týkající se studijních či výukových materiálů. Zde učitelé navrhují vytvoření souhrnného přehledu informací týkajících se BOZP, např. ve formě brožury, souboru, případně interaktivní pomůcky.

Tento přehled by měl sloužit učitelům k lepší orientaci v problematice BOZP, případně i jako výukový materiál pro žáky.

Třetí skupinu představuje kombinace obou skupin. Shodně na třetím místě v pořadí jsou rovněž odpovědi, že na tomto stavu by učitelé nic neměnili.

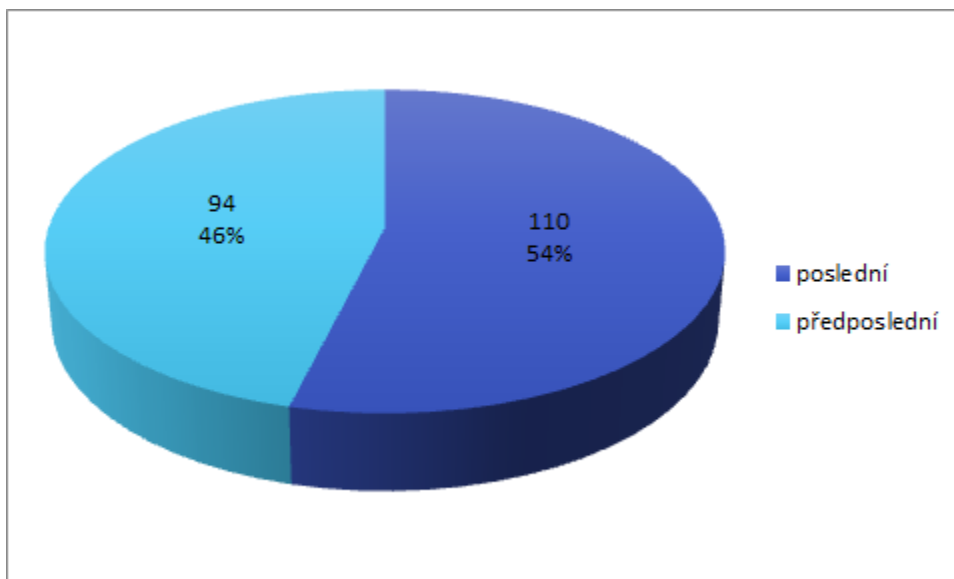
B) Výsledky terénního šetření zaměřeného na vzdělávání žáků v BOZP: žáci

Charakteristika skupiny respondentů - žáci

Tabulka č. 2 - Základní data: skupina respondentů - žáci

OZNAČENÍ ŠKOLY V GRAFU	OBECNÝ NÁZEV ŠKOLY	POČET ŽÁKŮ	DRUH ŠKOLY	ZAMĚŘENÍ (ODBORNOST)	DETAIL ZAMĚŘENÍ, PŘÍP. OBOR STUDIA	KATEGORIE OBORU STUDIA (DLE RVP)	D
A	Gymnázium	49	G	všeobecně vzdělávací	všeobecně vzdělávací	studijní M	čt
B	Obchodní akademie	18	SOŠ	ekonomické	ekonomické	studijní M	čt
C	Hotelová škola	32	SOU	služby	gastronomické, hotelové a potravinářské služby	učňovský E, H	tř
D	Střední průmyslová škola stavební	28	SOŠ	technické	stavebnictví	studijní M	čt
E	Střední zdravotnická škola	34	SOŠ	zdravotnické	zdravotnické	studijní M	čt
F	Střední průmyslová škola stavební	9	SOU	služby	stavebnictví	učňovský H	tř
G	Střední odborné učiliště technické	21	SOŠ	technické (mimo vzdělávání v oblasti stavebnictví)	zastoupení více oborů z oblasti strojírenství, elektrotechniky a zpracování dřeva	studijní L0	čt

Průzkumu se zúčastnili jen žáci předposledních a posledních ročníků. Předposlední ročník svého studijního nebo učňovského oboru navštěvovalo v době průzkumu (na počátku šk. r. 2018/2019) 94 žáků, tj. 46 %. Poslední ročník svého studijního nebo učňovského oboru navštěvovalo v době průzkumu 110 žáků, tj. 54 %.

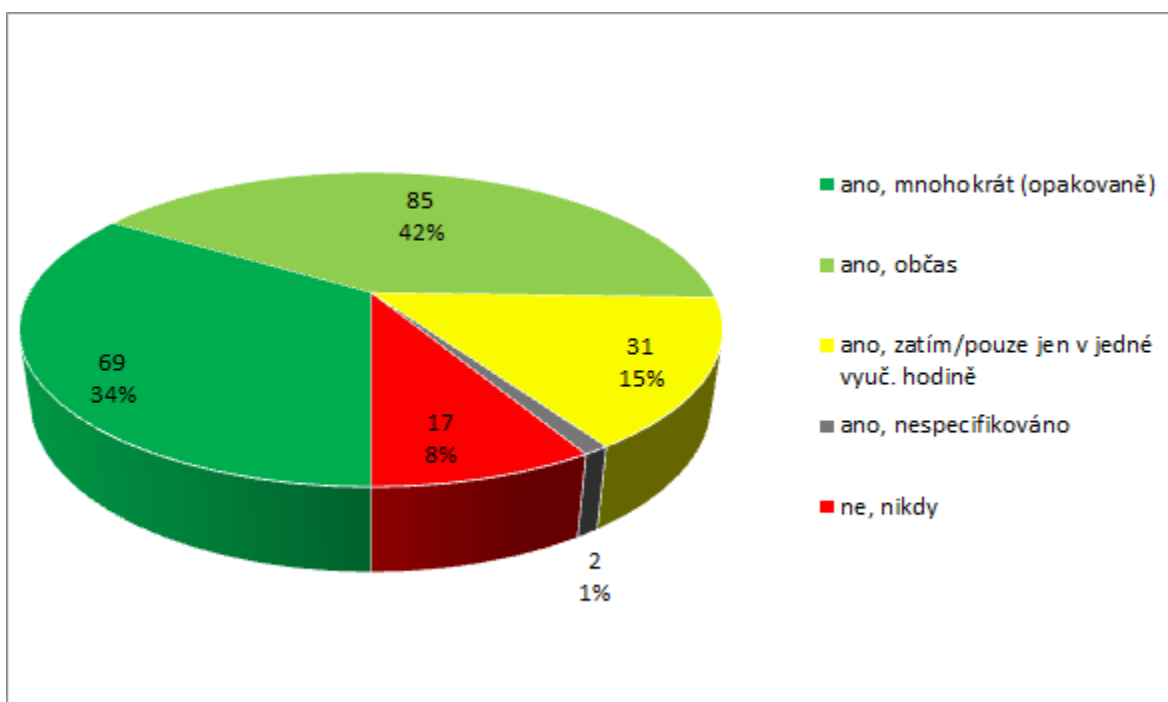

Graf č. 23 - Zastoupení respondentů-žáků v posledních a předposledních ročnících

Otázka: Setkal/a jste se s tématem bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) v rámci svého studia na střední škole? Jak často?

34 % žáků se setkalo s tématem BOZP mnohokrát, 42 % žáků se setkalo s tématem BOZP občas, 15 % žáků v době průzkumu pouze v 1 vyučovací hodině, 1 % žáků uvedlo „ano, ale více odpověď nespecifikovalo, a 8 % žáků se s tématem BOZP nikdy nesetkalo (aktuálnost odpovědí k datu provádění průzkumu).

Nejpočetnější skupinou je tedy odpověď „ano, občas“ (42 % žáků). Zajímavým poznatkem je, že žáci ze škol se shodnou odborností/zaměřením nezávisle na sobě odpovídali „ano“ i „ne“, což vypovídá o nestejně zkušenosti žáků s výukou tématu BOZP.

Graf č. 24 - Setkání s tématem BOZP v rámci studia střední školy

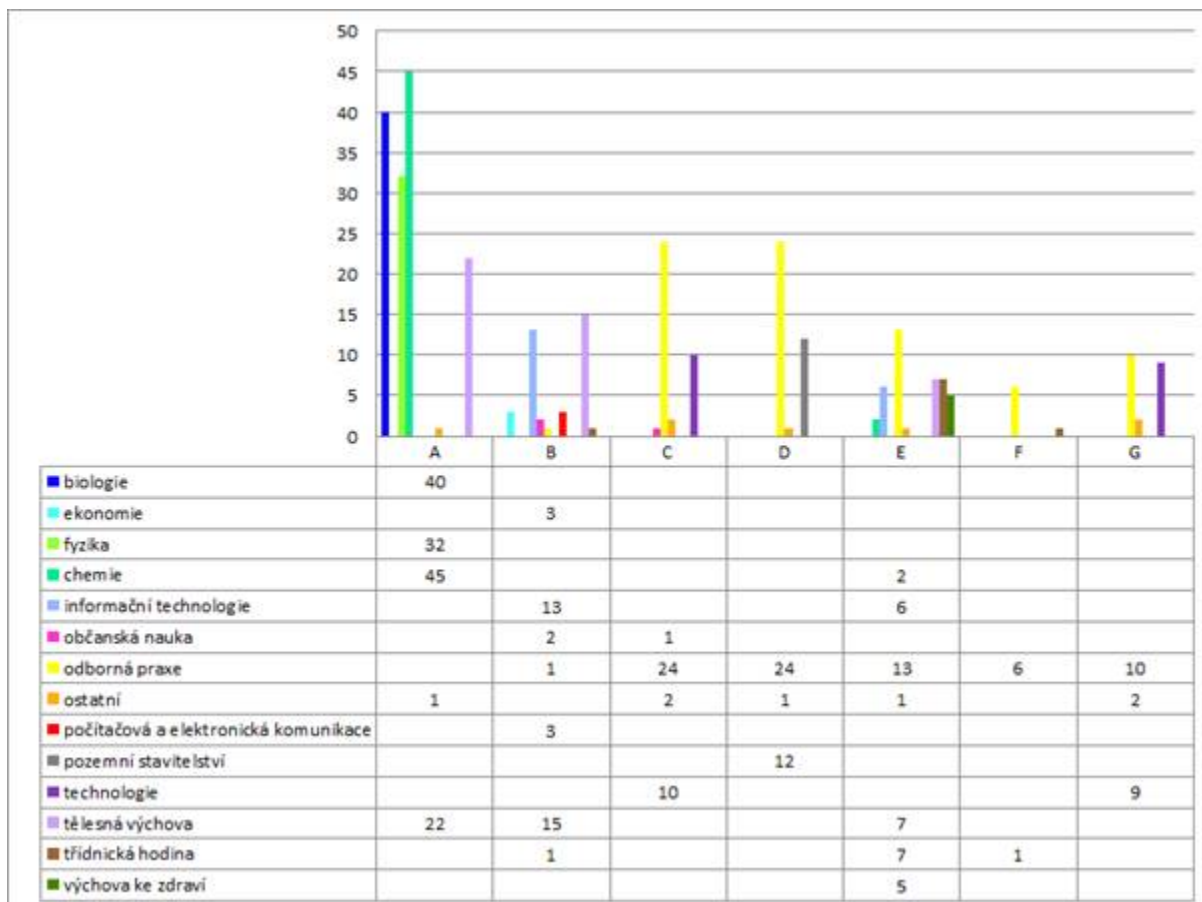
Otázka: V jakém vyučovacím předmětu jste se s tématem setkal/a?

S tématem BOZP se žáci setkali ve 14 vyučovacích předmětech. Nad všemi kategoriemi odpovědí početně vyčnívají odpovědi žáků školy se všeobecně – vzdělávacím zaměřením (A). Ti uvedli, že se s tématem BOZP setkali v předmětech: chemie, biologie a fyzika, velký počet hlasů získaly i tělesná výchova. U škol s ostatními odbornostmi (zaměřením) byl nejčastěji zmiňován předmět odborná praxe. S výjimkou školy s ekonomickým zaměřením (B) ji uvedli žáci všech dalších středních odborných škol (C, D, E, F, G). Z dalších odborných předmětů (které se ovšem vyučují jen na některých středních školách) žáci uvedli technologii, ekonomii nebo pozemní stavitelství.

Napříč všemi školami měl ze všeobecně vzdělávacích předmětů, které se vyučují na všech středních školách, vysoké zastoupení vyučovací předmět chemie, dále vyučovací předmět tělesná výchova a biologie. Další vyučovací předměty vč. výchovy ke zdraví získaly nižší počet hlasů. Vedle vyučovacích předmětů žáci uváděli také třídnickou hodinu.

Každý ze 204 zapojených žáků mohl při zodpovídání této otázky zvolit více možností. Celkem bylo zaznamenáno 321 odpovědí.

Četnost odpovědí žáků dle odbornosti/zaměření školy ukazuje graf č. 25.

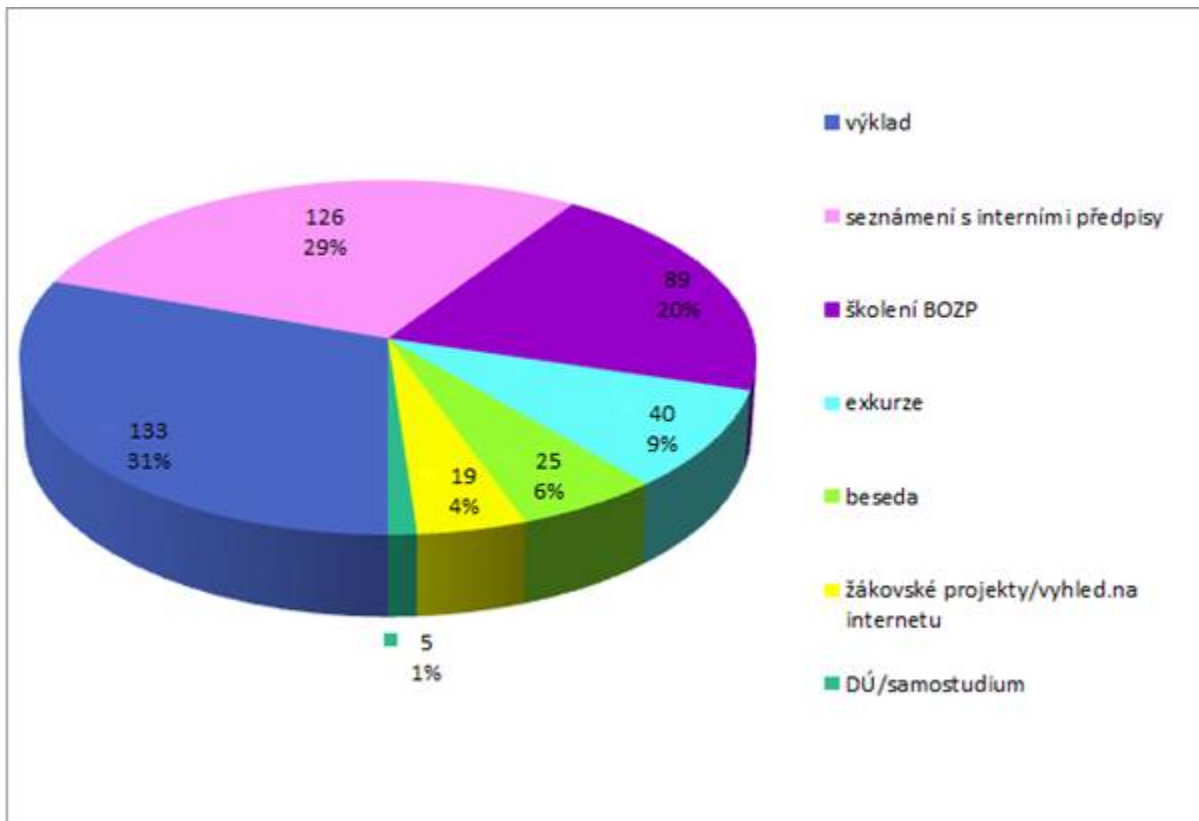

Graf č. 25 - Vyučovací předměty, v nichž se objevuje problematika BOZP, v absolutních hodnotách za každou školu

Otázka: Jakým způsobem ve škole probíhá nebo probíhala výuka/praktické vyučování/odborná praxe apod.?

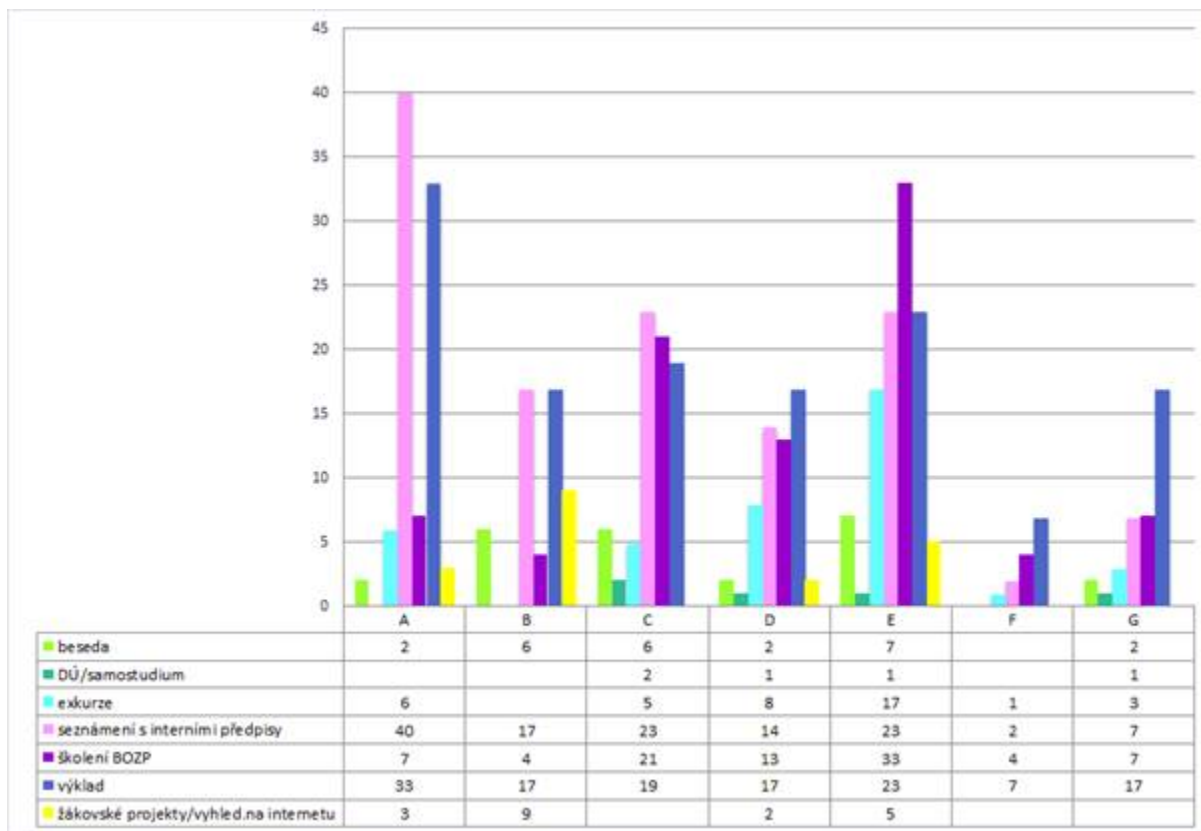
Každý ze 204 zapojených žáků mohl při zodpovídání této otázky zvolit více možností. Celkem bylo zaznamenáno 437 odpovědí.

Nejčastěji výuka podle žáků probíhala formou výkladu (31 %), poté jako seznámení s interními předpisy (29 %), následují školení BOZP (20 %), a s méně, než 10 % exkurze, beseda, žákovské projekty a domácí úkoly nebo jiná forma samostudia.

Graf č. 26 - Způsoby výuky

Četnost odpovědí žáků dle odbornosti/zaměření školy, ukazuje graf č. 27.

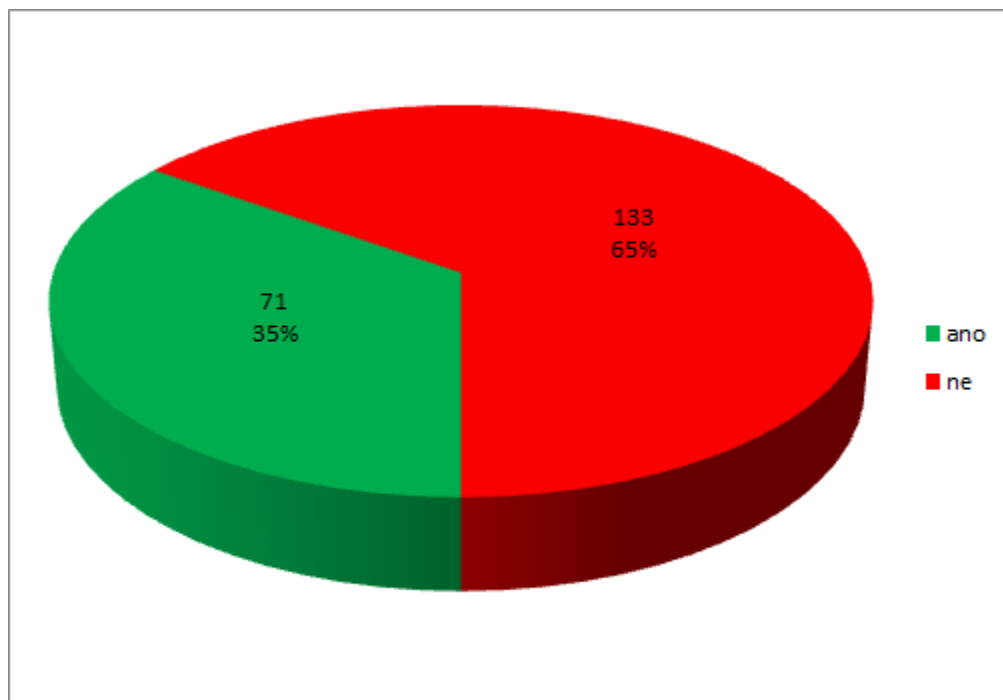

Graf č. 27 - Způsoby výuky - reflexe žáci, v absolutních hodnotách za každou školu

Odpovědi žáků a učitelů na tuto otázku se v zásadě shodují (viz grafy 4 a 5 v části A). Žáci ale častěji než učitelé jmenovali u způsobů výuky interní předpisy školy, naopak domácí úkoly a samostudium žáci jmenovali velmi zřídka.

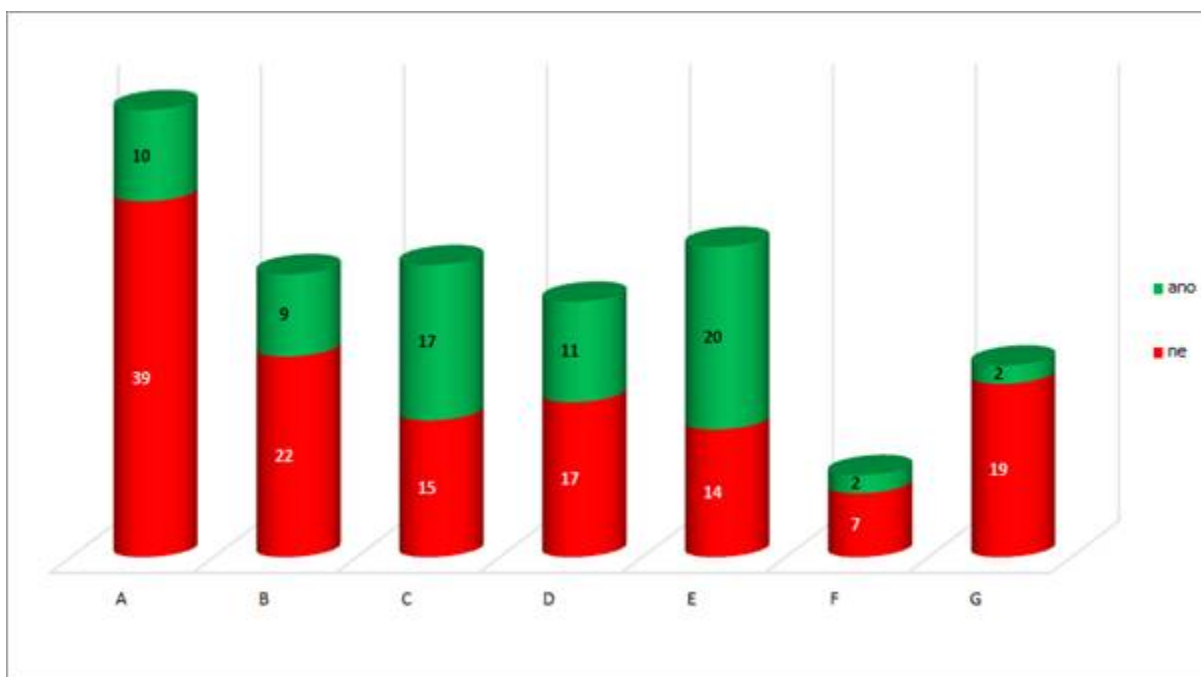
Otázka: Vedou vás vaši učitelé k získávání povědomí o BOZP?

Zde převážily záporné odpovědi žáků (graf č. 28).

Graf č. 28 - Utváření povědomí žáků o BOZP - reflexe žáci: celek

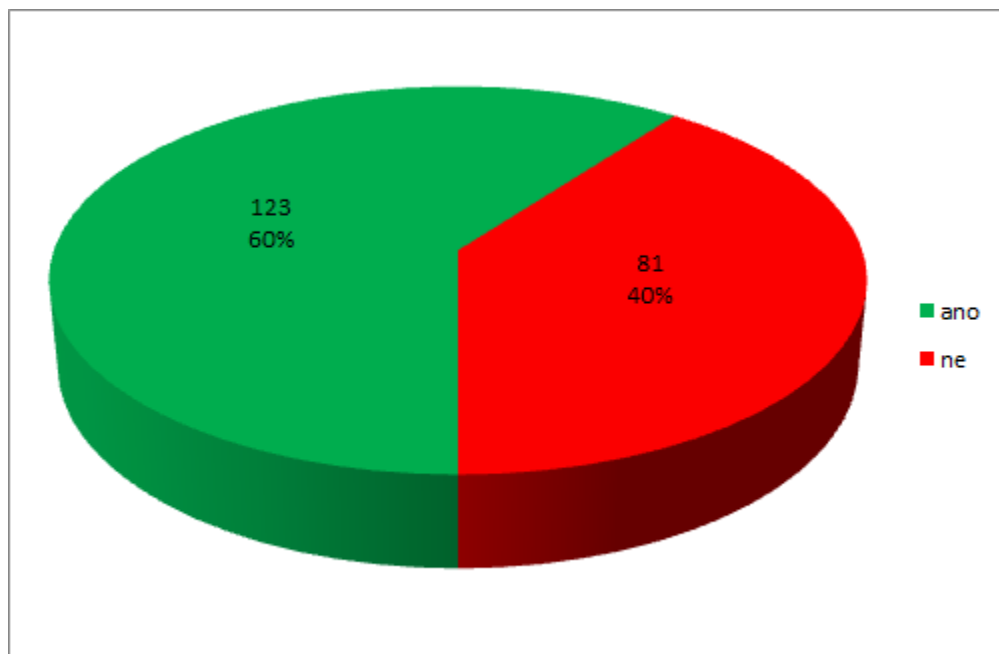
Přitom, až na dvě výjimky (škola gastronomických, hotelových a potravinářských služeb a škola se zdravotnickým zaměřením - škola E), převažují u zapojených škol kladné odpovědi (graf č 29).

Graf č. 29 - Utváření povědomí žáků o BOZP - reflexe žáci: detail, v absolutních hodnotách za každou školu

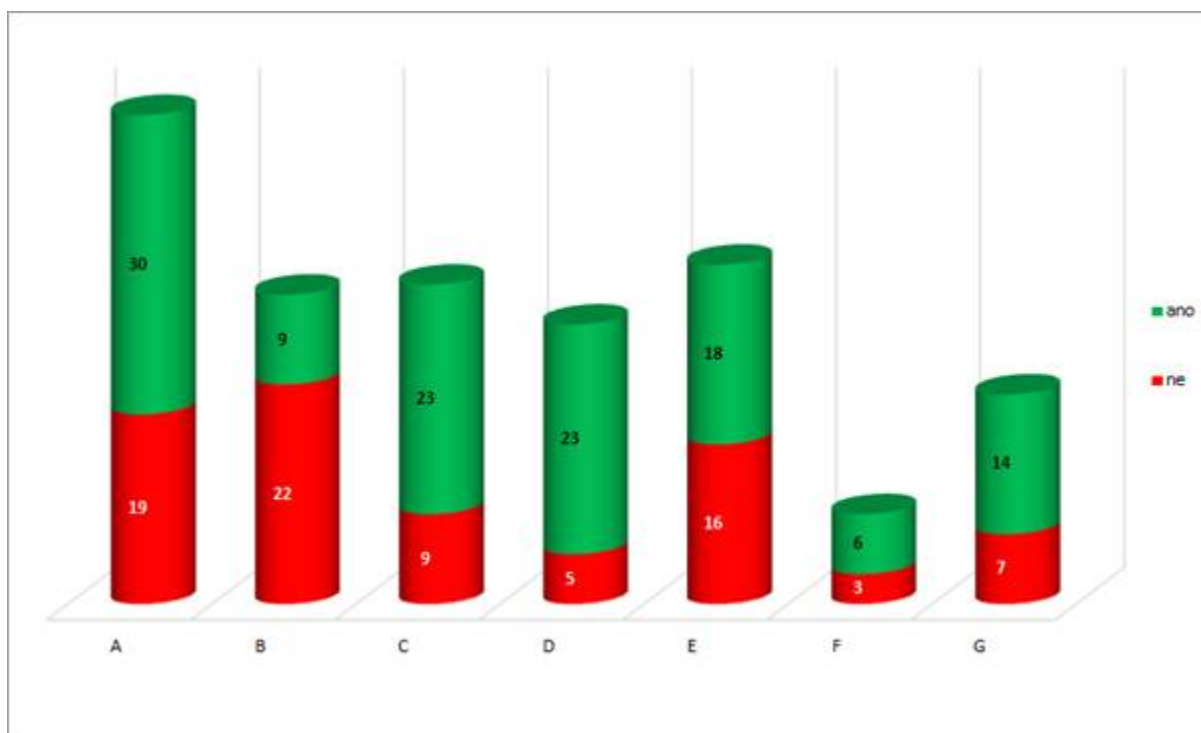
Otázka: Předávají vám vaši učitelé teoretické znalosti a zkušenosti?

Na tuto otázku naopak odpovídali žáci převážně kladně (graf č. 30).

Graf č. 30 - Předávání teoretických znalostí a zkušeností - reflexe žáci: celek

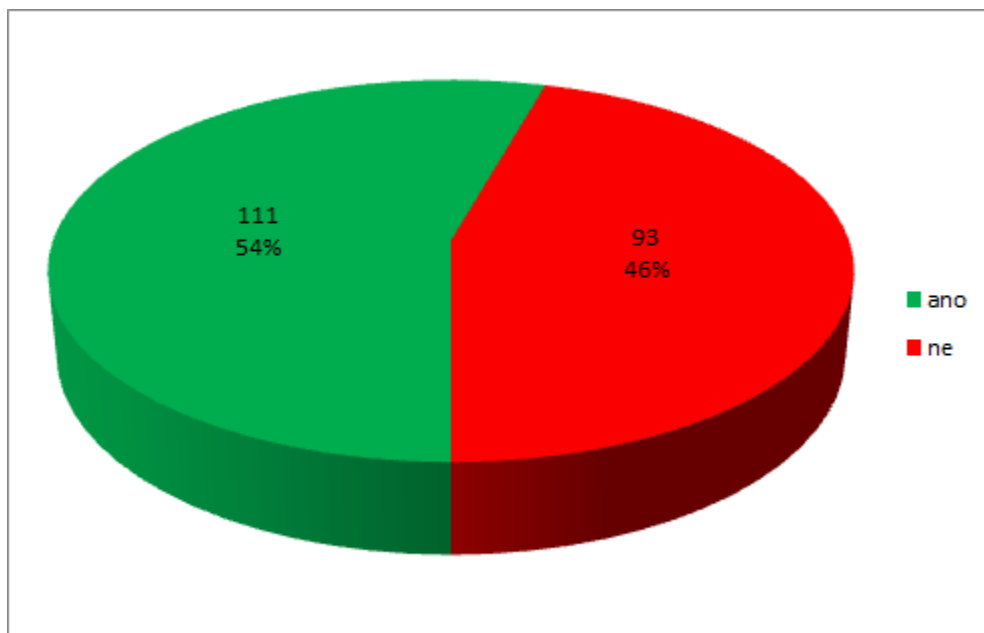
Poměr kladných a záporných odpovědí v rámci jednotlivých škol je značně rozkolísaný. Celkově však převažuje počet škol s vyšším počtem kladných odpovědí, Výjimkou je pouze škola s ekonomickým zaměřením (škola B). Graf č. 31.

Graf č. 31 - Předávání teoretických znalostí a zkušeností - reflexe žáci: detail, v absolutních hodnotách za každou školu

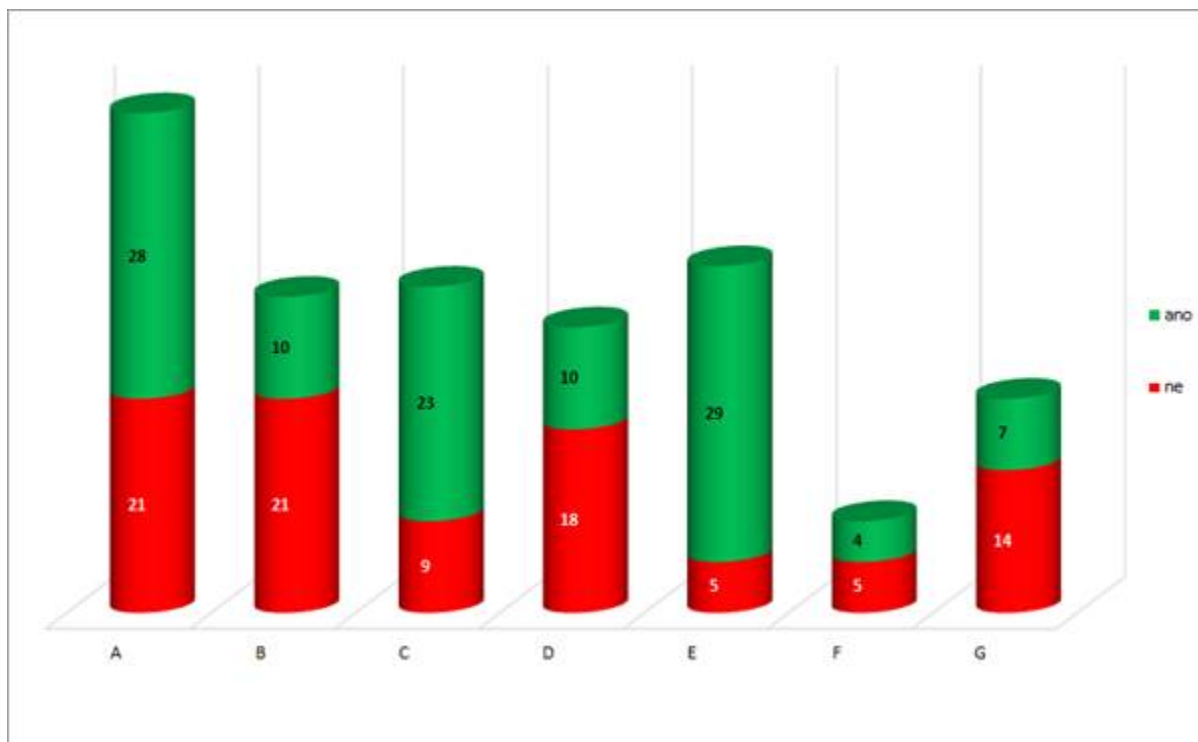
Otázka: Vedou Vás vaši učitelé k získávání potřebných návyků bezpečné práce a bezpečného chování?

Na tuto otázku naopak odpovídali žáci převážně kladně (graf č. 30).

Graf č. 32 - Získávání potřebných návyků bezpečné práce a bezpečného chování - reflexe žáci: celek

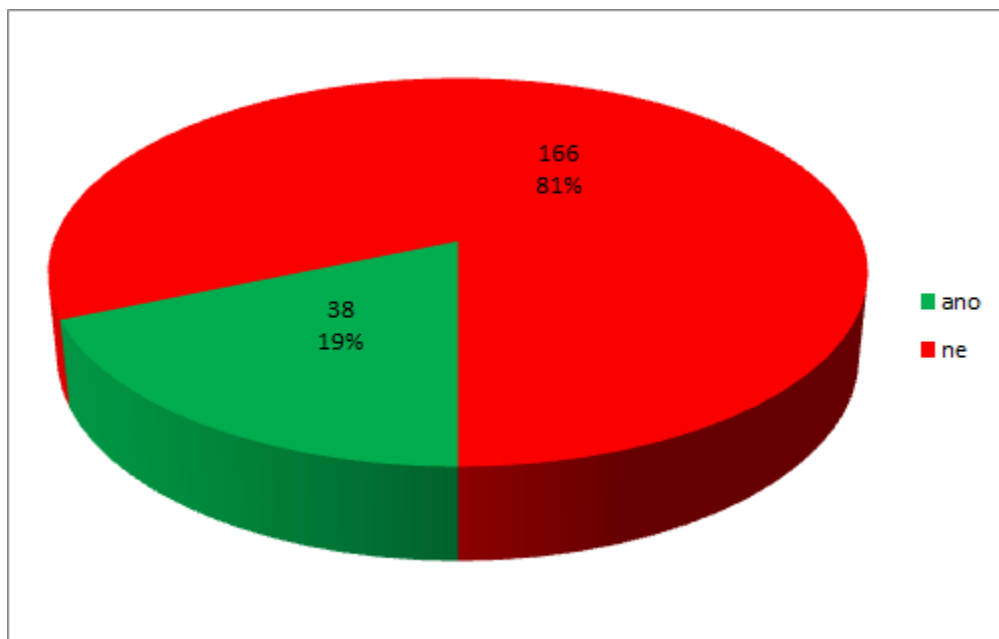
V případě školy se stavebními učňovskými obory (škola F) je podíl kladných a záporných odpovědí v rámci školy vyrovnaný, u tří dalších škol převažují záporné odpovědi nad kladnými (škola s ekonomickým zaměřením (škola B), škola se studijními stavebními obory (škola D) a škola poskytující technické vzdělávání mimo vzdělávání v oblasti stavebnictví (škola G)). U zbývajících 4 škol byl zaznamenán vyšší podíl kladných odpovědí nad zápornými. Graf č. 33.

Graf č. 33 - Získávání potřebných návyků bezpečné práce a bezpečného chování - reflexe žáci: detail, v absolutních hodnotách za každou školu

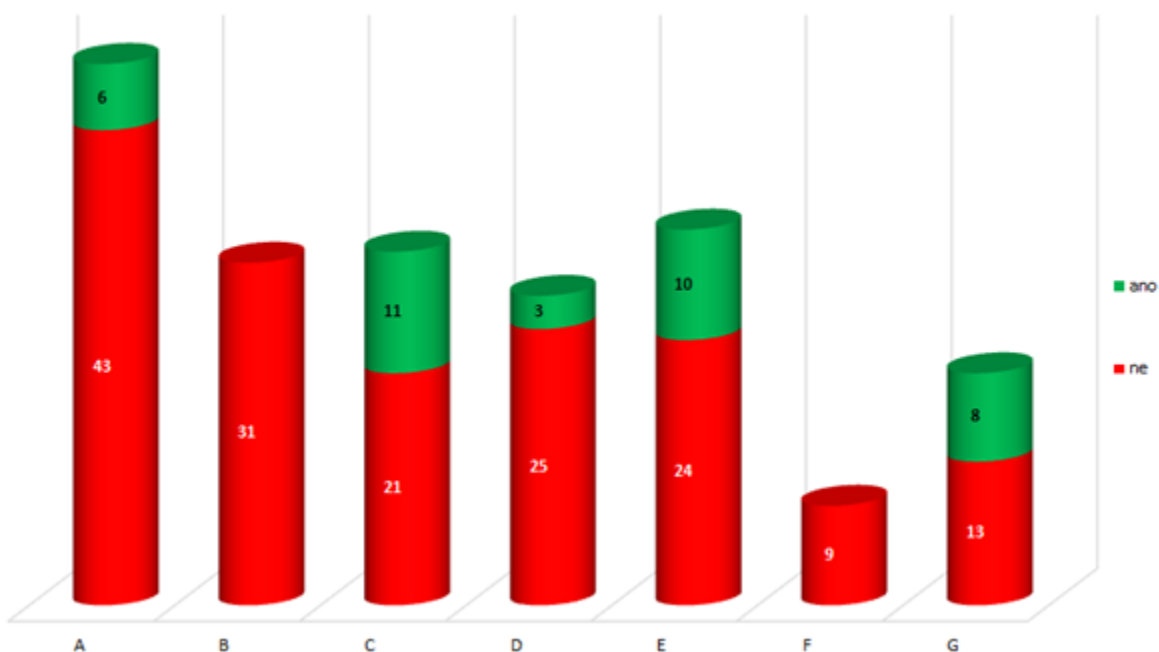
Otázka: Pomáhají vám vaši učitelé utvářet potřebné praktické dovednosti z oblasti BOZP?

Zkušenost žáků se získáváním potřebných praktických dovedností z oblasti BOZP byla hodnocena značně negativně.

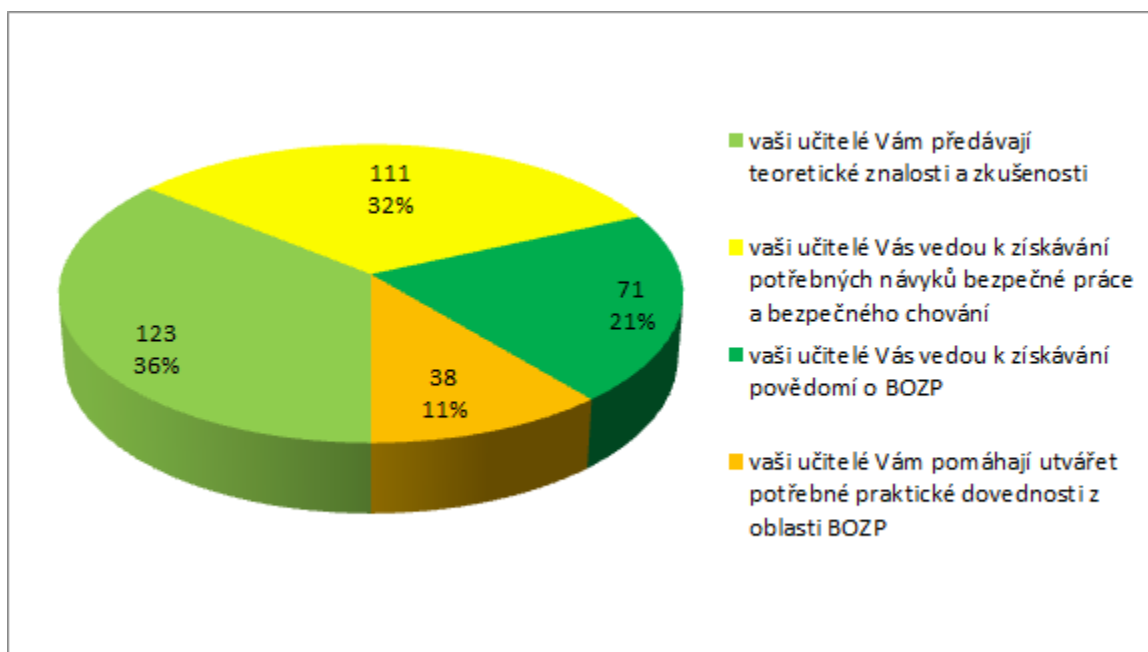
Graf č. 34 - Utváření praktických dovedností k BOZP - reflexe žáci: celek

Výhradně záporné odpovědi se na tuto otázku objevily u dvou škol, u školy s ekonomickým zaměřením (škola B) a u školy s učňovskými stavebními obory (škola F). Zejména u středního odborného učiliště jde o negativní výsledek, protože obory vzdělávání s výučním listem jsou zaměřeny více prakticky, a očekává se, že osvojení si zásad a návyků bezpečné a zdravé neohrožující práce (tj. praktických dovedností v BOZP) zde bude samozřejmou a nedílnou složkou výuky. U ostatních škol byla zaznamenána převaha záporných odpovědí nad odpověďmi kladnými.

Graf č. 35 - Utváření praktických dovedností k BOZP - reflexe žáci: celek, v absolutních hodnotách za každou školu

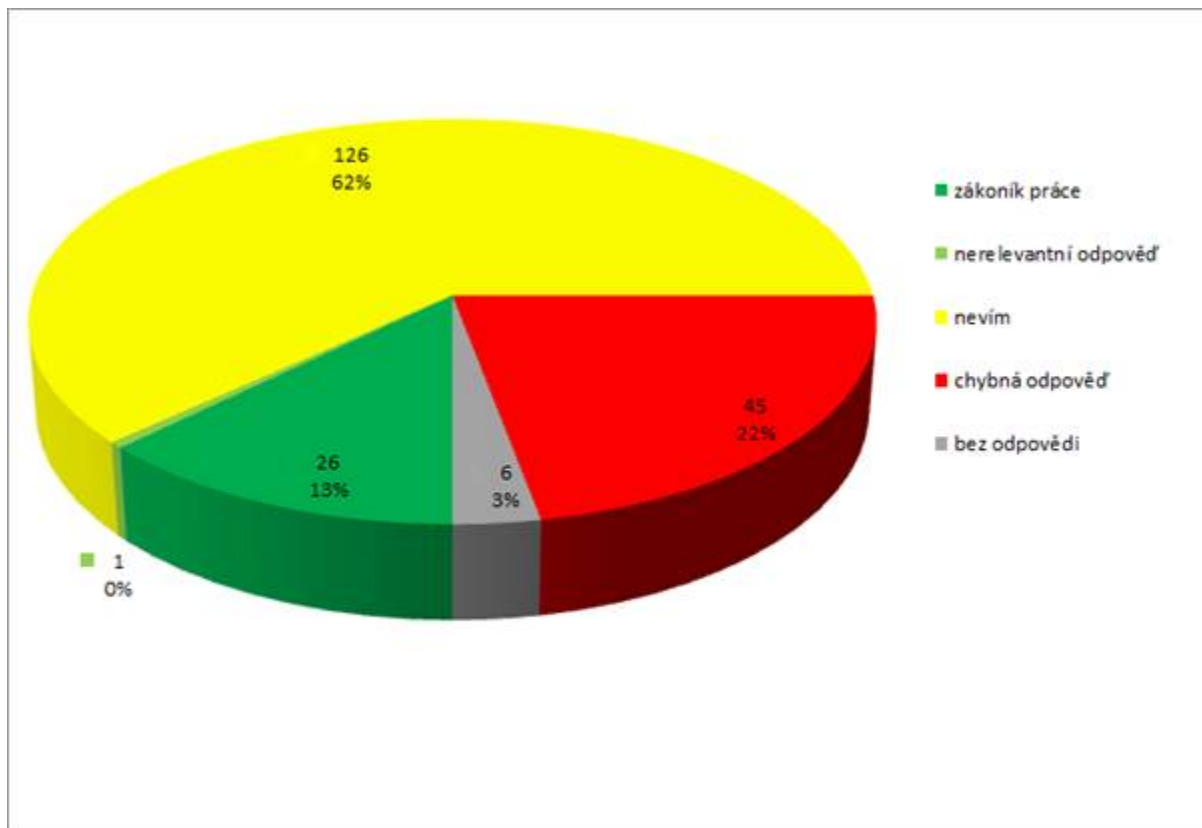
Celkové hodnocení výsledků působení učitelů na žáky z hlediska BOZP, vizualizovaných jednotlivě za pomoci grafů 28 až 35 hovoří jednoznačně ve prospěch předávání teoretických znalostí a zkušeností, druhé místo obsadilo získávání potřebných návyků bezpečné práce a bezpečného chování, další v pořadí se umístilo získávání povědomí o BOZP, a poslední příčku obsadilo utváření praktických dovedností. Viz graf 35. Každý žák mohl zvolit více možností. Celkem bylo zaznamenáno 343 odpovědí od 204 žáků.

Graf č. 36 - Celkové hodnocení působení učitelů na žáky z hlediska BOZP

Otázka: Víte, jaký je nejdůležitější český právní předpis týkající se BOZP?

V této otázce jsme se žáků nepřímo tázali, zda znají zákoník práce. Tento nejdůležitější právní předpis, ukotvující právo zaměstnance na BOZP, uvedlo pouhých 13 % žáků, 62 % odpovědělo nevim, 22 % uvádělo jiný předpis (chybná odpověď), zbytek dotazovaných nedokázal odpovědět uspokojivým způsobem nebo neodpověděl vůbec. Odpověď „nevím“ byla zároveň nejčastější odpovědí respondentů.

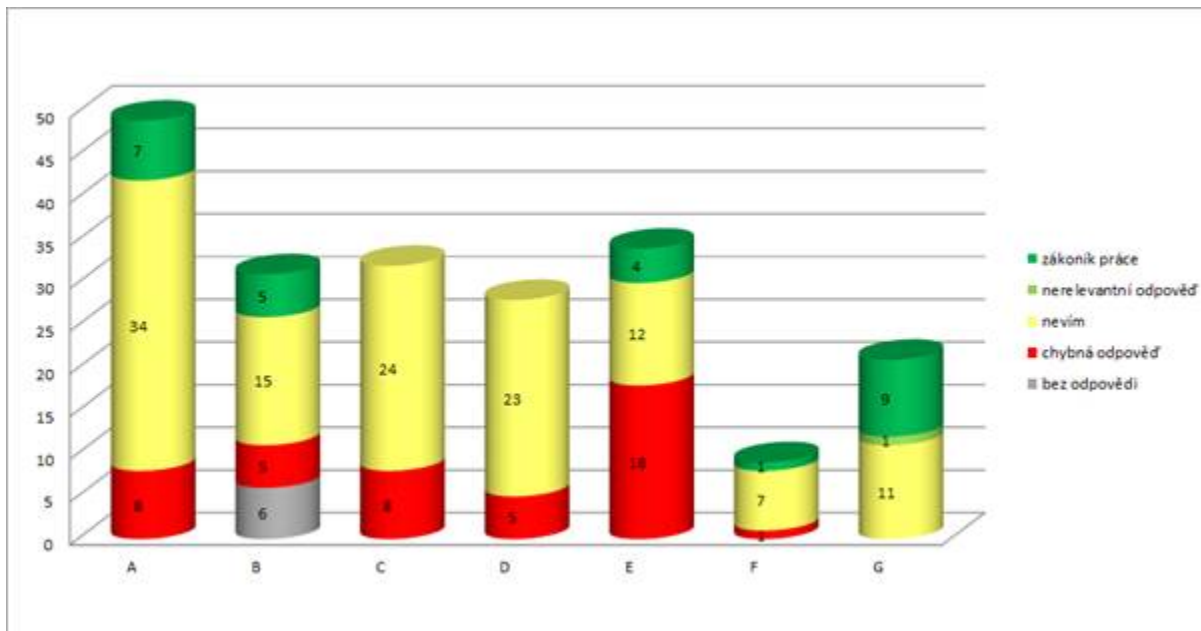

Graf č. 37 - Znalost klíčového právního předpisu pro BOZP: celek

Jak odpovídali žáci jednotlivých kategorií (odborností/zaměření) ukazuje graf č. 38.

Srovnání napříč školami ukázalo, že z množiny správně odpovídajících respondentů (13 %) bylo 34,62 % (tj. nejvíce) ze školy s technickým zaměřením mimo stavebnictví (škola G), 26,92 % ze školy se všeobecně vzdělávacím zaměřením (škola A), 19,23 % ze školy s ekonomickým zaměřením (škola B), 15,38 % žáků bylo ze zdravotnické školy (škola E) a 3,85 % ze školy s učňovskými stavebními obory (škola F).

Z pohledu studijních a učňovských oborů zazněla očekávaná odpověď (tj., odpověď „zákoník práce“) v 79, 90 % případů u žáků studijních oborů a ve 20,10 % případů u žáků učňovských oborů (gastronomické, hotelové a potravinářské služby – škola C a stavebnictví – škola F). Znepokojivým zjištěním byl nulový počet kladných odpovědí žáků školy poskytující gastronomické, hotelové a potravinářské služby - škola C, za školu s učňovskými stavebními obory (škola F) uvedl správnou odpověď stav pouze 1 žák.

Graf č. 38 - Znalost klíčového právního předpisu pro BOZP: detail, v absolutních hodnotách za každou školu

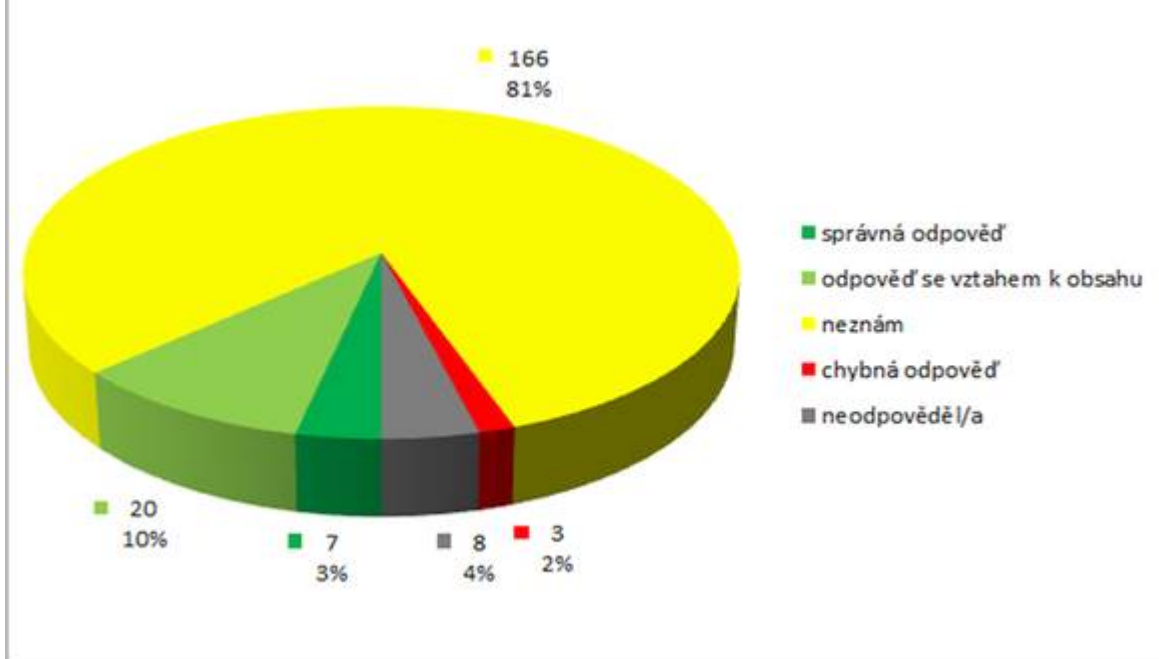
Z pohledu celé skupiny respondentů volili žáci posledních nebo předposledních ročníků svých oborů **nejčastěji** odpověď „nevím“ (58,18 % žáků posledních ročníků ku 65,96 % žáků předposledních ročníků). Správnou odpověď přitom častěji zaznamenali žáci předposledních ročníků (18,09 %), než žáci posledních ročníků (8,18 %).

Otázka: Znáte případně jiné právní předpisy z této oblasti (zdraví, bezpečnost)? Jaké?

V této otázce jsme se žáků nepřímou tázali, zda znají jiné právní předpisy týkající se BOZP, než je zákoník práce (viz předchozí otázku). Odpovědi dotazovaných vyústily do následující škály:

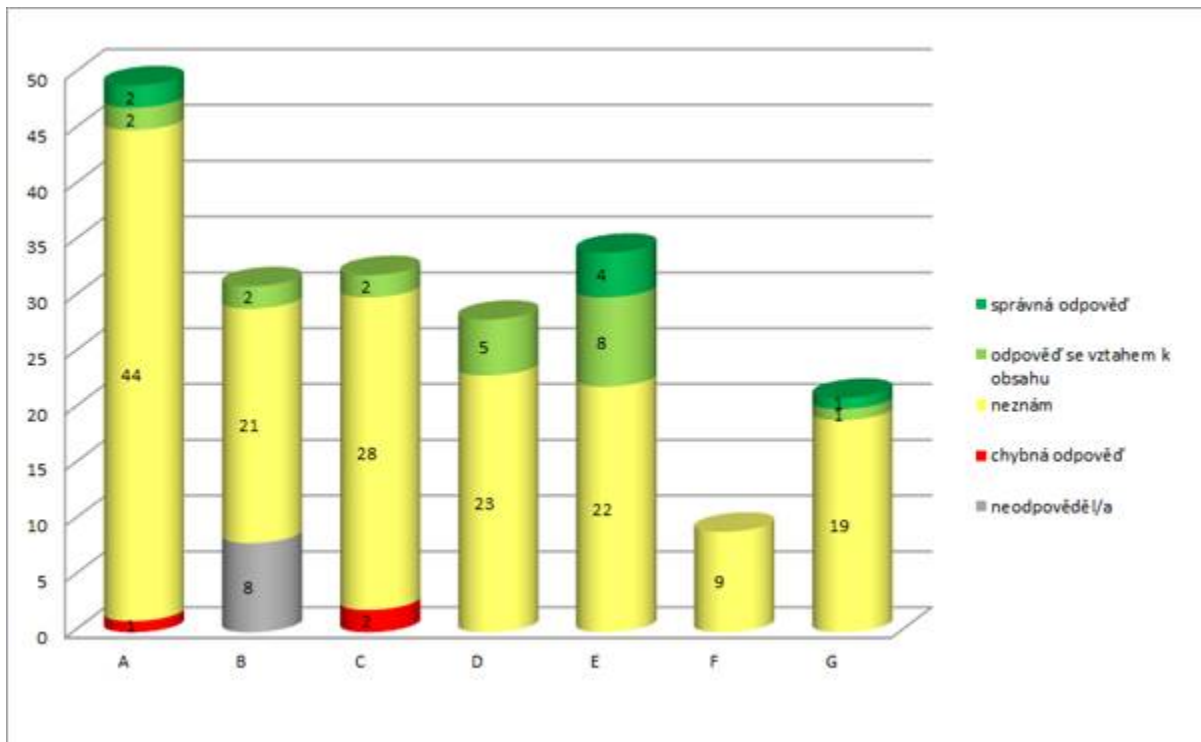
- žák uvedl relevantní odpověď z hlediska názvu předpisu (např. nařízení vlády o ochraně zdraví při práci, o státním odborném dozoru nad BP, o inspekci práce) - v grafu č. 39 je zaznamenána jako „správná odpověď“,
- žák se pokusil o odpověď, byť neuvedl předpis, ale např. jen předmět/problémový okruh, který předpis řeší/upravuje (přestávky, OOPP, ochranné nápoje, pracovní podmínky, bezpečnost na pracovišti, pravidla bezpečné práce, zdravotní způsobilost, aj.), např. proto, že přesný název neznal, zapomněl/nevybavil si - v grafu č. 39 je toto alespoň minimální nebo neurčité povědomí o existenci předpisu zaznamenáno jako „odpověď se vztahem k obsahu“,
- žák uvedl předpis nebo více předpisů, které byly mimo oblast BOZP (např.: zdravotní pojištění) nebo uvedl výčet paragrafů bez návaznosti na právní předpis, v grafu č. 39 je zaznamenána jako „chybná odpověď“,
- žák odpověděl „neznám“,
- žák/žákyně „neodpověděl/a“.

Zcela správnou odpověď uvedla pouze 3 % dotazovaných, naopak neznalost předpisů vykazalo 81 % dotazovaných. To také byla nejčastěji zaznamenaná odpověď.

Graf č. 39 - Znalost jiných právních předpisů: celek

Jak odpovídali žáci jednotlivých kategorií (odborností/zaměření) ukazuje graf č. 40. Nejvíce správných odpovědí (4) se objevilo u žáků školy se zdravotnickým zaměřením (E), 2krát uvedli správnou odpověď žáci školy všeobecně vzdělávacího charakteru (A) a 1krát žák školy vyučující technické obory mimo stavebnictví (G). Zklamáním byl výsledek zjištěný u žáků učňovského oboru stavebnictví (F), a to žádná správná odpověď a žádná odpověď se vztahem k oboru. Zde bychom správné odpovědi z důvodu praktického zaměření učňovských škol, připravujících budoucí absolventy na přímý vstup do praxe mj. tréninkem zručnosti a manuálních dovedností potřebných pro praxi v rámci praktického vyučování a odborné praxe předpokládali.

Graf č. 40 - Znalost jiných právních předpisů: detail, v absolutních hodnotách za každou školu

Bilance studijních oborů vůči učňovským hovoří v rámci množiny všech respondentů ve prospěch studijních oborů. Správná odpověď zazněla v 92,59 % případů u žáků studijních oborů, a pouze v 7,41 % případů u žáků učňovských oborů (gastronomické, hotelové a potravinářské služby – škola C a stavebnictví – škola F).

Z pohledu celé skupiny respondentů přitom lepší výsledek stran povědomí o právních předpisech k zajišťování BOZP zaznamenali žáci posledních ročníků (85,71 %), než žáci předposledních ročníků (14,29 %).

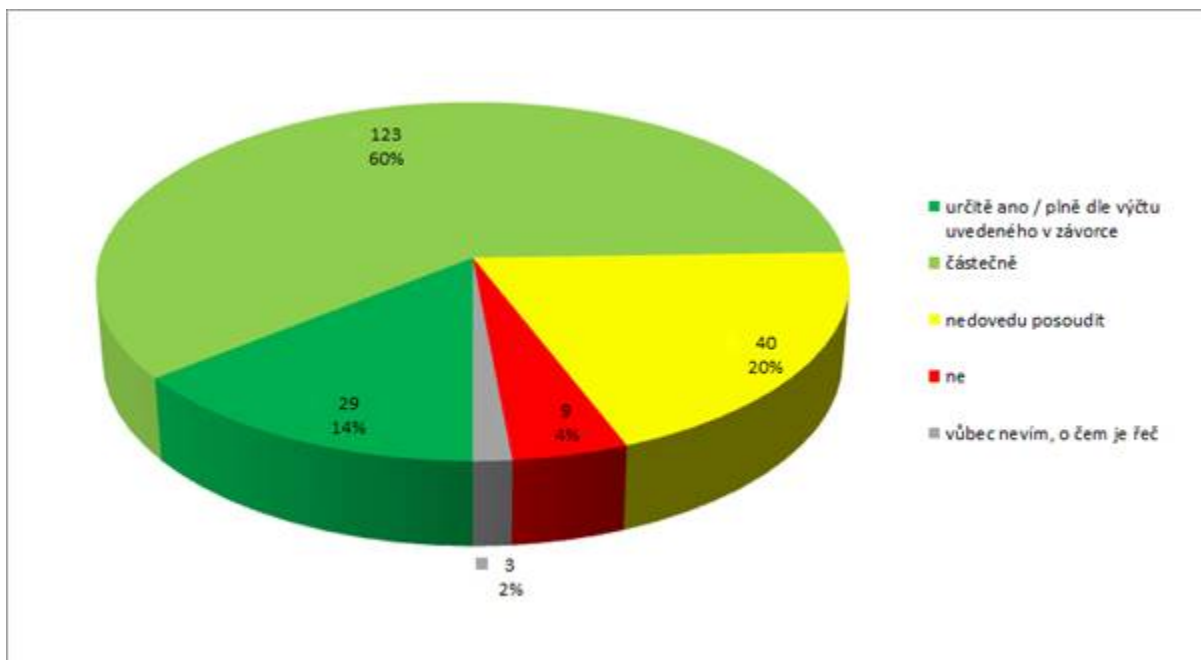
Otázka: Pokud půjdete po absolvování školy přímo do praxe - stanete se ZAMĚSTNANCEM, domníváte se, že budete z hlediska znalostí a dovedností v oblasti BOZP na vstup do prvního zaměstnání dobře připraven/a?

Největší část respondentů se domnívá, že, pokud se stane zaměstnancem, bude na vstup do svého prvního zaměstnání z hlediska znalostí a dovedností v oblasti BOZP připravena „částečně“ (60 % respondentů, tj. cca 1/3 dotázaných). Tzn., že jen zčásti bude vybavena znalostí:

- práv a povinností zaměstnance v oblasti BOZP,
- pracovních rizik,
- zásad prevence rizik,
- zásad bezpečné práce,
- pravidel bezpečného chování při práci,

a bude umět prakticky chránit své zdraví i zdraví spolupracovníků.

Další v pořadí jsou odpovědi „nedovedu posoudit“ (uvedlo 20 % respondentů), „určitě ano“ (uvedlo 14 % respondentů). 4 % respondentů se domnívají, že nebudou dobře připravena a 2 % přiznávají, že nevědí, na co jsou ptáni.

Graf č. 41 - Hodnocení připravenosti z hlediska BOZP na vstup do prvního zaměstnání - reflexe žáci

Další rozbor[1]:

Četnost výskytu odpovědí:

- „určitě ano“ – nejčastěji uvedli žáci školy C se zaměřením na gastronomické, hotelové a potravinářské služby,
- „částečně“ – nejčastěji uvedli žáci zdravotnické školy (škola E),
- „nedovedu posoudit“ – nejčastěji volili žáci školy všeobecně vzdělávacího charakteru (škola A),
- „ne“ – měla nejvyšší zastoupení u žáků SOŠ stavební (škola D),
- odpověď „vůbec nevím, o čem je řeč“ se objevila celkem 3krát, a to u školy s ekonomickým zaměřením (škola B), u školy zaměřené na gastronomické, hotelové a potravinářské služby (škola C) a u střední školy vyučující technické obory mimo stavebnictví (škola G).

Při součtu pozitivních odpovědí („určitě ano“ a „částečně“) zjišťujeme, že připravenost z hlediska BOZP na vstup do prvního zaměstnání nejlépe vnímají žáci zdravotnické školy (škola E).

Z pohledu studijních a učňovských oborů jsou odpovědi:

- „určitě ano“ – učňovské
- „částečně“ – studijní
- „nedovedu posoudit“ – studijní
- „ne“ – studijní
- odpověď „vůbec nevím, o čem je řeč“ učňovské.

Nejvyrovnanější skóre mezi oběma druhy škol bylo zaznamenáno u odpovědi „částečně“.

Při součtu pozitivních odpovědí („určitě ano“ a „částečně“) zjišťujeme, že připravenost z hlediska BOZP na vstup do prvního zaměstnání nejlépe hodnotí žáci škol s učňovskými obory (školy C a F).

Z pohledu zastoupení respondentů-žáků v jednotlivých ročnících:

- více odpovědí „určitě ano“ uvedli žáci předposledních ročníků
- více odpovědí „částečně“ uvedli žáci posledních ročníků
- více odpovědí „nedovedu posoudit“ uvedli žáci předposledních ročníků
- více odpovědí „ne“ uvedli žáci předposledních ročníků
- více odpovědí „vůbec nevím, o čem je řeč“ uvedli žáci předposledních ročníků.

Při součtu pozitivních odpovědí („určitě ano“ a „částečně“) se ukázalo, že připravenost z hlediska BOZP na vstup do prvního zaměstnání lépe hodnotí žáci posledních ročníků.

Otázka: Pokud plánujete, že se po absolvování školy stanete podnikatelem/zaměstnavatelem, domníváte se, že Vás škola pro tento případ dobře vybavila znalostmi povinností zaměstnavatele z oblasti prevence pracovních rizik a zajišťování BOZP zaměstnanců?

Graf č. 42 - Hodnocení připravenosti z hlediska BOZP na roli zaměstnavatele - reflexe žáci

Největší část respondentů se domnívá, že, pokud se stane podnikatelem, případně podnikatelem-zaměstnavatelem, bude pro tento případ dobře vybavena znalostmi povinností zaměstnavatele z oblasti prevence pracovních rizik a zajišťování BOZP zaměstnanců jen zčásti (40 % respondentů, tj. cca 1/5 dotázaných). Tzn., že jen v určité míře bude vybavena znalostmi:

- o zajišťování BOZP zaměstnanců,
- ohledně vyhodnocování rizik na pracovišti a o ochraně zaměstnanců před působením těchto rizik za pomoci prostředků kolektivní nebo osobní ochrany,
- problematiky kategorizace prací,
- týkajícími se pracovních lékařských prohlídek (a obecně otázkou zdravotní způsobilosti jednotlivých zaměstnanců),
- ohledně (povinností) seznamování zaměstnanců s právními a ostatními předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci – tzv. školení zaměstnanců o BOZP,
- atd.

Naopak nejmenší zastoupení má odpověď „určitě ano“, kterou uvedlo pouze 9 % respondentů. Odpověď „ne“ (28 %) zároveň převažuje nad odpovědí „nedovedu posoudit“ (23 %).

Další rozbor[2]:

Četnost výskytu odpovědí:

- „určitě ano“ nejčastěji uvedli žáci školy s orientací na gastronomické, hotelové a potravinářské služby (škola C),
- varianta „částečně“ byla nejčastěji zastoupena u žáků střední zdravotnické školy (škola E), téměř identický výsledek byl zjištěn u SOU stavebního (škola F), těsně následovaly odpovědi střední ekonomické školy (škola B),
- „nedovedu posoudit“ se v největší míře objevilo u školy se všeobecně vzdělávacím zaměřením (škola A), vysoké zastoupení mají rovněž střední ekonomické školy (škola B), a dále SOU stavební (škola F),
- „ne“ opět všeobecně vzdělávací škola (škola A), vysoké zastoupení má rovněž SOŠ stavebního charakteru (škola D).

Při součtu pozitivních odpovědí („určitě ano“ a „částečně“) zjišťujeme, že připravenost z hlediska BOZP na roli zaměstnavatele nejlépe vnímají žáci školy se zaměřením na gastronomické, hotelové a potravinářské služby (škola C).

Z pohledu studijních a učňovských oborů:

- „určitě ano“ – učňovské
- „částečně“ – učňovské
- „nedovedu posoudit“ – studijní
- „ne“ – studijní.

Při součtu pozitivních odpovědí („určitě ano“ a „částečně“) zjišťujeme, že připravenost z hlediska BOZP na roli zaměstnavatele nejlépe hodnotí žáci škol s učňovskými obory (školy C a F).

Z pohledu zastoupení respondentů-žáků v jednotlivých ročnících:

- více odpovědí „určitě ano“ uvedli žáci předposledních ročníků
- více odpovědí „částečně“ uvedli žáci předposledních ročníků
- více odpovědí „nedovedu posoudit“ uvedli žáci předposledních ročníků
- více odpovědí „ne“ uvedli žáci posledních ročníků.

Při součtu pozitivních odpovědí („určitě ano“ a „částečně“) se ukazuje, že připravenost z hlediska BOZP na roli zaměstnavatele lépe hodnotí žáci předposledních ročníků.

Závěry

Provedený průzkum poskytl potřebné poznatky. Přestože šlo o nevelký zkoumaný vzorek respondentů, přispěla shromážděná data k získání cenné představy o stavu výuky středoškolské mládeže o/v BOZP, a vnímání jejího rozsahu a kvality pohledem obou skupin, tedy učitelů i žáků. Provedená analýza dat bude jednak využita pro zpracování rozšířeného přehledu na téma začleňování problematiky zdraví, bezpečnosti, rizik a BOZP do školního vzdělávání, a znalosti učitelů pro vzdělávání žáků v této oblasti, jednak pro návrhovou část výzkumného úkolu, v níž budou stanoveny požadavky na znalosti učitelů středních škol pro kvalitní a účinné vzdělávání žáků v BOZP a navrženy možnosti a postupy jejich aplikace do praxe.

Cílem průzkumu mezi respondenty-učiteli bylo zjistit, zda jsou dostatečně kvalifikováni pro předávání znalostí o BOZP žákům, a zda jsou ve svém oboru schopni připravit své žáky na rizika práce a činností, které budou jejich svěření

vykonávat ve svém prvním zaměstnání nebo v rámci soukromých podnikatelských aktivit. Sami učitelé se domnívají, že jsou dostatečně kvalifikováni pro předávání znalostí o BOZP / formování žáků z hlediska BOZP (85 %). Organizátoři průzkumu by jednoznačně kladnou odpověď nevolili, a to vzhledem k výsledkům, jichž dosáhli v průzkumu žáci, zejména pak v klíčových otázkách zaměřených na teoretické znalosti, praktické dovednosti, získávání povědomí o BOZP, potřebných návyků bezpečné práce a bezpečného chování, a v souvislosti s uplatněním nabytých znalostí a dovedností v praxi. Odbornou fundovanost učitelů tak nejlépe vystihuje hodnocení žáků:

- K utváření povědomí žáků o BOZP během výuky se hlásí 90 % učitelů, s nimiž souhlasí 71 % žáků. Ti zařadili utváření povědomí v žebříčku celkového hodnocení působení učitelů na žáky z hlediska BOZP na 3. místo – viz graf č. 36.
- Předávání teoretických znalostí a zkušeností avizuje 95 % učitelů, s nimiž souhlasí jen 60 % žáků. Z pohledu žáků zaujalo předávání teoretických znalostí a zkušeností 1. místo – viz graf č. 36.
- 65 % učitelů vede žáky v rámci výuky k získávání potřebných návyků bezpečné práce a bezpečného chování, souhlasí s tím 54 % žáků. Z pohledu žáků je získávání potřebných návyků bezpečné práce v žebříčku celkového hodnocení působení učitelů na žáky z hlediska BOZP na 2. místě – viz graf č. 36.
- Utváření praktických dovedností k BOZP během výuky potvrdilo 20 % učitelů, s nimiž souhlasilo 19 % žáků. Jejich utváření bychom vzhledem k rozdílům mezi sledovanými kategoriemi, vč. diferenciací mezi odborným a všeobecným vzděláním, předpokládali především u učňů, kteří se připravují na pracovní pozice založené na praktických činnostech, které jsou vázány na specifické povolání nebo řemeslo a jejich připravenost pro vstup do praxe by v tomto směru měla být vyšší, ale žádný ze žáků ze SOU stavebního (škola F), ani z učňovského oboru gastronomických, hotelových a potravinářských služeb (škola C) neuvedl v souvislosti s praktickými dovednostmi k BOZP kladnou odpověď. I u ostatních škol převážily záporné odpovědi nad odpověďmi kladnými. Žáci zařadili utváření praktických dovedností k BOZP na 4. (poslední) místo – viz graf č. 36.

Měřítkem kvalifikovanosti pedagogů jsou i další výsledky průzkumu provedeného mezi žáky:

- Pozitivním zjištěním je, že se většina žáků v určité míře ve škole, kterou studuje, s BOZP setkala (viz graf č. 24), resp. s BOZP se nikdy nesetkalo pouze 8 % dotázaných.
- To, že většina žáků nezná základní právní normu upravující problematiku BOZP na pracovištích zaměstnavatele, není z hlediska celku takový problém (správnou odpověď „zákoník práce“ uvedlo pouze 13 % žáků – viz graf č. 37). Větší problém mají organizátoři průzkumu se zjištěním, že ji neznají učni (tj. žáci škol C a F). Pokud totiž rámcové vzdělávací programy pro odborné vzdělávání stanovují, že je v RVP, že absolventi SOU a SOŠ mají znát (a v rámci praktického vyučování a odborné praxe také dodržovat) základní právní předpisy týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, pak by se tato znalost měla navenek projevit. Větší povědomí o zákoníku práce mezi účastníky odborného vzdělávání (tj. mezi žáky škol B až G) měli žáci studijních oborů (tj. žáci škol B, D, E a G).
- Ani neznalost jiných právních předpisů se vztahem k BOZP není v celkovém kontextu zklamáním, opět je ale problém, že je neznají učni. A i zde platí na adresu učňů (a tentokrát i na adresu dalších účastníků odborného vzdělávání ze škol B až G) dříve uvedené. Znalost předpisů BOZP totiž patří k odborné kompetenci absolventů středního odborného vzdělávání k BOZP ([viz přílohu](#)).
- Mnohovrstevnatý je výsledek hodnocení žáků po stránce jejich připravenosti na vstup do prvního zaměstnání nebo do oblasti soukromého podnikání. Ten spíše než o kvalifikovanosti učitelů vypovídá o tom, jak jsou nebo nejsou v rámci vzdělávání naplňovány požadavky rámcových vzdělávacích programů pro odborné a gymnaziální vzdělávání na vytváření a rozvoj odborných kompetencí k BOZP a vybraných klíčových kompetencí absolventů studia ([viz přílohu](#)):
 - žáci se pro vstup na trh práce (v roli zaměstnance nebo zaměstnavatele) z hlediska BOZP cítí být připraveni jen částečně. Pro obě role se nejlépe cítí připraveni žáci učňovských škol (školy C a F).[\[3\]](#);

- ➤ připravenost z hlediska BOZP na vstup do prvního zaměstnání v roli zaměstnance nejlépe vnímají žáci zdravotnické školy (škola E),
- připravenost z hlediska BOZP na roli zaměstnavatele nejlépe vnímají žáci školy se zaměřením na gastronomické, hotelové a potravinářské služby (škola C);
- připravenost z hlediska BOZP na vstup do prvního zaměstnání v roli zaměstnance lépe hodnotí žáci posledních ročníků, naopak připravenost z hlediska BOZP na roli zaměstnavatele lépe hodnotí žáci předposledních ročníků.

Výše uvedené výsledky lze použít i na hodnocení informovanosti a znalostí žáků z/o BOZP. Pokud bychom tedy, vedle kvalifikace učitelů vzdělávat žáky v BOZP, měli hodnotit informovanost a znalosti žáků z/o BOZP získané v rámci jejich vzdělávání na střední škole, ti sice nejsou nepopsaným listem z hlediska kompetencí k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám, a to ani celkově, ani v rámci jednotlivých škol nebo napříč odbornostmi, avšak získaná data nejsou u žádného oboru, školy atd. uspokojivá. Získané poznatky totiž naznačují, že výuka žáků v tématu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci dostatečně nereflektuje poměrně obsáhle a výstižně formulované požadavky rámcových vzdělávacích programů a není školami uchopena odpovídajícím (a očekávaným) způsobem.

Poděkování

Cílů průzkumu bylo dosaženo. Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i., děkuje zúčastněným respondentům, učitelům i žákům, za čas a jimi poskytnuté odpovědi. Vedení oslovených škol současně děkujeme za umožnění průzkumu/šetření.

Zdroje

1. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
2. Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., o ochraně zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 174/1968 Sb. o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
7. *Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci* [online]. EU-OSHA c2019 [cit. 2019-08-14]. Dostupné z: <https://osha.europa.eu/cs>. (Mladí lidé a bezpečnost a ochrana zdraví při práci - <https://osha.europa.eu/cs/themes/young-workers>).
8. VALA, Jiří. První rok v práci může být fatální. *Bezpečnost a hygiena práce*, roč. 69, 2019, č. 2, s. 19-26. ISSN 0006-0453.
9. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 100 s. ISBN 978-80-87000-11-3.
10. *Rámcové vzdělávací programy škol, z nichž pocházeli další respondenti popsaného průzkumu.*
11. Výběrově další rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání (např. RVP pro obor vzdělání 16-02-M01 Technologie silikátů, RVP pro obor vzdělání 23-61-H/01 Autolakýrník, RVP pro obor vzdělání 36 - 59 - E/01 Podlahářské práce) dostupné ze stránky *Metodického portálu RVP.CZ*

(<https://rvp.cz/>).

Příloha - Přehled požadavků na znalosti, schopnosti a dovednosti absolventů středního odborného vzdělávání (z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při práci) uvedených ve všech rámcových vzdělávacích programech pro odborné vzdělávání

[1] Pro porovnání jsme využili relativní hodnoty založené na 100 % odpovědí žáků v každé z analyzovaných kategorií (zaměření/detail zaměření, druh školy, ročník).

[2] Pro porovnání jsme využili relativní hodnoty založené na 100 % odpovědí žáků v každé z analyzovaných kategorií (zaměření/detail zaměření, druh školy, ročník).

[3] U tohoto výsledku je překvapením jeho pozitivní vyznění ve prospěch žáků učňovských škol, když tito po znalostní a dovednostní stránce převážně uváděli, že úroveň utváření potřebných praktických dovedností z oblasti BOZP je velmi nízká.

Vzorová citace

KUHNOVÁ, Irena; RŮŽIČKA, Jakub. Znalosti učitelů pro vzdělávání žáků v BOZP. Výsledky terénního šetření na vybraných středních školách Kraje Vysočina. *Časopis výzkumu a aplikací v profesionální bezpečnosti* [online]. 2019, roč. 12, č. 3-4. Dostupný z: <https://www.bozpinfo.cz/josra/znalosti-ucitelu-pro-vzdelavani-zaku-v-bozp-vysledky-terenniho-setreni-na-vybranych-strednich>. ISSN 1803-3687.

Autor článku:

[PhDr. Irena Kuhnová](#)

[Jakub Růžička](#)